کوردستان

ئۆرگانی حیزبی دیموکراتی کوردستان

دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دیموکراتیکی فیدراڵدا

شەممە ١٨ی ڕەزبەر ١٣٩٤ _ ١٠ی ئۆکتۆبری ٢٠١٥ | ژمارە: ٦٦٥ | www.kurdistanukurd.com

مامۆستایانی قوتابخانەو خوێندنگەکان لە کوردستان دەستیان بە ناڕەزایەتی دەربڕین کردەوە

لە درێژەی ناڕەزایەتییەکانی مامۆستایانی قوتابخانەکان لە ئێران‌و کوردستان سەبارەت بە پێشێلکران و پشتگوێخرانی ماف‌و خواستەکانیان لە لایەن کاربەدەستان‌و دەزگا جۆراوجۆرەکانی کۆماری ئیسلامی، ئەمڕۆ پێنج شەممە ١٦ی ڕەزبەر، مامۆستایان جارێکی دیکە بە پێکهێنانی کۆبوونەوەی ناڕەزایەتی‌و هەڵگرتنی پلاکاردی هەڵگری خواستەکانیان، ناڕەزایەتیەکانی خۆی دەست پێ کردەوە.

بە پێی زانیاریەکان، ناڕەزایەتیی مامۆستایان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەت لە شارەکانی کرماشان، سنەو سەقز لە بەردەم ئیدارەی ئاموزش و پەروەرشی ئەو شارانە بەڕێوە چووە. لەم بارەوە مامۆستایان بە بەرزکردنەوەی دروشمگەلی وەک گوشار بۆ سەر ڕێکخراوە پیشەییەکان بوەستێنن، ناڕەزایەتیی توندی خۆیان سەبارەت بە سەرکوتی توندی ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانەکانی پێشووی مامۆستایان دەربڕی.

حوزووری هێزی پێشمەرگە،

هۆکارێک بۆ گەشانەوەی بزووتنەوەیی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەی خەڵک

لەم ساڵانەی دوایی‌دا تێکۆشانی هێزی پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان ، هیوایەکی تازەی خستە دڵی خەڵکی کوردستانەوە.

حیزبی دیموکراتی کوردستان، بە ئاگاداری لە خەسارەکانی دیارنەبوونی درێژخایەنی هێزی پێشمەرگە لە نێو خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، قوڵی لە زیندووکردنەوەی نەریتی شۆڕشگێڕانەی حوزووری هێزی پێشمەرگە لە نیو خەڵک هەڵماڵی. جێبەجێکردنی ئەم بڕیارە گرنگە ئەگەر چی لە سەرەتاوە زۆر سەخت دژوار دەهاتە بەرچاو، بەڵام بە هیممەت و ئیرادەی شۆڕشگێڕانە و بڕوای پتەوی فەرماندەران و پێشمەرگە قارەمانەکانی، هەر وەها بە پێشوازی، هاندان و هاوکاریی گەرمی خەڵکی ناوچە جۆراوجۆرەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە تێکۆشەرانی دیموکرات، ئەم بڕیارەی خستە واری جێبەجێکردنەوە. جار بە جار و ساڵ بە ساڵیش هەم ڕووبەری ئەو ناوچانەی خانەخوێی پێشمەرگەی دیموکرات بوون، زیادی کردوە، هەم ژمارەی تیمەکان و بەشدارانی ئەم حەرەکەتە پیرۆز و شۆڕشگێڕانەیە، زیاتر بووە. تێکۆشان و چالاکیی هێزی پێشمەرگە لە نێوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و دیدارنوێکردنەوەیان لە گەڵ خەڵکی تامەزرۆ و تینووی دیداری پێشمەرگە، تروسکەی هیوای لە نیو ئەوخەڵکە دا زیندوو کردوەتەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان بە ئەرکی خۆی دەزانێ ئەم تروسکاییە بە هێز بکا. چونکە پێی وایە یەک لە پێویستییە سەرەکییەکانی گەشانەوەی بزووتنەوەی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانە لە نیوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئامادەبوونی هیزی پێشمەرگە لە سەرخاکی ڕۆژهەڵات و لە نێو خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دایە.

ئێعدامکرانی ٧٩١ کەس لە ئێران لە ماوەی ٩ مانگی ڕابردوودا

ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لە ئێران دەڵێ لە ماوەی ٩ مانگی ڕابردووی ئەمساڵدا لە وڵاتی ئێران ئاستی ئێعدامکردنی زیندانیان سەدی ٣٥ بەرزبۆتەوە.

زۆربەی ئێعدامەکان لە ئێران پێوەندییان بە مادەی هۆشبەرەوە هەیەو تەنیا لە زیندانی قزلحەساردا لە نێو نزیک بە ٢ هەزارو ٣٠٠ بەندکراودا کە بە تۆمەتی قاچاغی ماددەی هۆشبەر گیراون، ١٨٥٠ کەسیان حوکمی ئێعدامیان بەسەردا سەپاوە. هەر بەپێی ئامارە ڕەسمییەکان لە ماوەی ٣ مانگی سەرەتای ئەمساڵدا لانیکەم ٩٢ هەزار کەس لە ئێران بە هۆی مادەی هۆشبەرەوە دەستگیر کراون.

ڕێکخراوی مافەکانی مرۆڤ لە ئێران دەڵێ تەنیا لە ماوەی ٩ مانگی ئەمساڵی زایینی‌دا، ئاماری ئێعدام لە چاو ساڵی ٢٠١٤ زیاتر لە سەدی ٣٤ بەرزبۆتەوە، ئەمە لە حاڵێک دایە کە سێ مانگ بۆ کۆتایی ئەمساڵ ماوەو شیمانەی ئەمە دەکرێ کە ئەم ئامارە تا ئاستێکی بەرچاو بەرزبێتەوە.

بەپێی ئەو ئامارە لە ماوەی ٩ مانگی ئەمساڵ، ٧٩١ کەس لە ئێران ئێعدام کراون کە هەواڵی تەنیا ئێعدامکرانی ٢٩٨ کەسیان لە ڕاگەیەن‌و سایتە دەوڵەتییەکان‌دا بڵاوکراوەتەوە.

لە نێو ئەم کەسانەدا لانیکەم ١٢ کەسیان ژن بوون.

لە ساڵی ٢٠١٤ی زایینیش‌دا ٧٥٣ کەس لە ئێران ئێعدام کران کە تەنیا هەواڵی ٢٩١ کەسیان لە لایەن سەرچاوە ڕەسمییەکانی دەوڵەتەوە بڵاوکراوەتەوە. لەم نێوەدا ٣٦٧ کەس واتە نیوەیان بە تۆمەتی مادەی هۆشبەرو ٢٤٠ کەسیان بە تاوانی "کوشتن" لە دار دران‌و لانیکەم ٢٦ کەس لەوان ژن بوون.

بەپێی ئامارەکانی ڕێکخراوی مافەکانی مرۆڤ لە ئێران لە ماوەی ٩ مانگی ڕابردوودا لانیکەم ٥٤٣ کەس بە تاوانی مادەی هۆشبەر ئێعدام کراون کە تەنیا ١٤٦ بابەتیان لە لایەن میدیاو ڕاگەیەنە دەوڵەتییەکانەوە بڵاوکراوەتەوە.

غوڵامحوسێن مۆحسێنیی ئێژەیی، وتەبێژی دەزگای قەزایی کۆماری ئیسلامی پێشتر ڕایگەیاندبوو کە تاوانی زیاتر لە سەدی ٤٤ی بەندکراوانی ئەم وڵاتە ڕاستەوخۆ پێوەندییان بە مادەی هۆشبەرەوە هەیە.

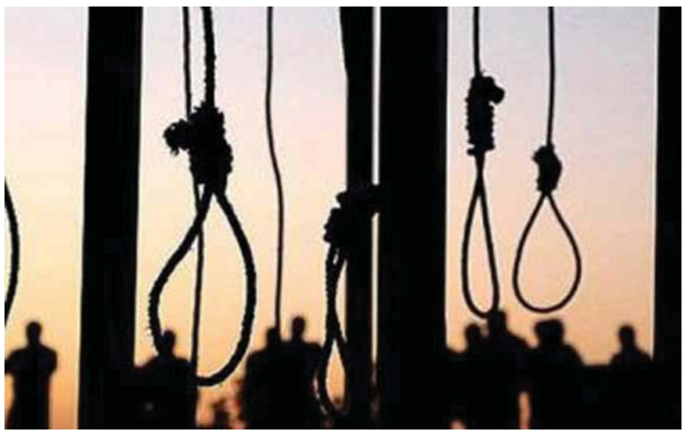

دیاربوونی هێزی پێشمەرگە، هۆکارێک بۆ گەشانەوەی بزووتنەوەیی نەتەوەیی و شۆڕشگێڕانەی خەڵک

قادر وریا

پاش نزیکەی ٢٠ ساڵ دیارنەمانی تێکۆشانی هێزی پێشمەرگە لە نێو خەڵک، حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم ساڵانەی دوایی دا ئەم هیوا لە مێژینەیەی خەڵکی هەتا ڕادەیەک هێنایەوە دی.

هەتا نێوەراستەکانی دەیەی حەفتای هەتاوی، هێزی پێشمەرگەی دیموکرات، هەموو ساڵێ و هەر ساڵێک زۆربەی مانگەکانی بەهار، هاوین و پاییز، لە زۆربەی ناوچەکانی چوار پارێزگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە نێو خەڵک دا دەبوون. ئەم ئامادەبوونەی هێزی پێشمەرگەی دیموکرات لە نێو خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کۆمەڵێک ئامانجی هەبوو. هەم بۆ بەرگری لە خەڵک و پاراستنیان لە بەرامبەر هێرش و دەستدرێژیی هێزە چەکدارەکانی کۆماری ئیسلامی بوو، هەم بۆ پشتوانیی کادرەکانی حیزب کە بە کاری سیاسی، تەشکیلاتی، کۆمەلایەتی و ماڵییەوە خەریک بوون. نەریتی حوزووری ساڵانە و بەردەوامی پێشمەرگە لە نێو خەڵک دا، کولتوورێکی شۆڕشگێرانە و خەباتگێرانەی بەرهەم هێنابوو.

کۆمەڵانی خەڵک، بە تایبەتی ئەو توێژ و کەسانەی کە بە دڵەوە و بە کردەوە پشتیوانی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانە و هیزی پێشمەرگە بوون، هەستیان بە بوونی پشتیوانێکی بە هێز لە تەنیشت خۆیان دەکرد. ئەو خەڵکە زەحمەتکێشەی بە هاسانی دەبوونە ئامانجی دەستدرێژی و بێحورمەتی و ڕاورووتی دەستوپێوەند و بەکرێگیراوانی ڕێژیم، پەنا و هومێدێکیان بۆ بەرگری لە خۆیان شک دەبرد. ئەو لاوانەی دەکەوتنە ژێرچاوەدێری و ئیتلاعات و دەزگا سەرکوتکەرەکانی کۆماری ئیسلامی بە دوایانەوە بوون تا بیانگرن، هەر کە هەستیان بە مەترسی دەکرد، خۆیان دەگەیاندە پێشمەرگەکان و چەکی بەرگری لە کەرامەتی خۆیان و نەتەوەکەیان هەڵ دەگرت. کەسانێکی هەلپەرستیش کە مرخی خۆیان لە هاوکاریی دەزگای جاسووسی و سەرکوتی ڕێژیم خۆش کردبوو یا هاودەستی لە گەڵ ئەودام ودەزگایانەیان دەست پێکردبوو، نەیان دەوێرا سەر لە زۆر گوند و ناوچە و شوێن وەدەر بنێن و سام و هەیبەتی پێشمەرگەیان وەک مۆتەیەک بە دوای خۆیانەوە دەدی.

ل ٣

هەڵوێستەیەک لە سەر قسەکانی روحانی لە کۆڕی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا ٤

بیری دیموکراسی لە نێوان ململانێی ئێران و عەرەبستاندا ٥

کارکردی خەبات بە دژی گەندەڵی لە نێو کۆماری ئیسلامی ئێراندا ٦

نائارامی‌یەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و چەند قسەیەک ٧

کوردەکان جگە لە شاخەکان هیچ هاوڕێیەکیان نییە ٩

کوردستان
ژمارە: ٦٦٥
١٨ی ڕەزبەری ١٣٩٤ _ ١٠ی ئۆکتۆبری ٢٠١٥

نوێترین ئاماری یوونیسێف لەسەر قەیرانی سووریە

پاش تێپەڕینی ٥ ساڵ بەسەر قەیرانو شەڕی نێوخۆیی لە سووریەدا، یوونیسێف، سندووقی منداڵانی نەتەوە یەکگرتووەکان بە بڵاوکردنەوەی ئامارێکی نوێ ئاشکرای کردووە کە ئەم قەیرانە ژیانی چەندین میلیۆن منداڵی سووری وێڕای بنەماڵەکانیان فەوتاندوە.

بەپێی ئەم ڕاپۆرتە تا ئێستا پتر لە ٢٢٠ هەزار کەس لە شەڕی نێوخۆیی سووریەدا گیانیان لە دەست داوە و چەند هێندی ئەم ڕێژەیەش بریندار بوون. ٧ میلیۆنو ٦٠٠ هەزار کەسیش لە وڵاتەکەی خۆیان کە ئێستا بە تەواوی کاول بووە تەوەللا بوونو بە ناچار دەستیان لە ماڵ و حاڵی خۆیان هەڵگرتووەو ئاوارە بوون، هەروەها پتر لە ٤ میلیۆن پەنابەری سووریی دیکەش پەنایان بۆ وڵاتانی تورکیە، لوبنان، ئوردۆن، عێراق و میسر بردووە.

بەپێی ئەم ئامارە٢ میلیۆن و ٧٠٠ هەزار منداڵی سووری لە قوتابخانە دابراونو لە هەر ٤ قوتابخانەی سووریە، یەکێکیان وێران بووە یان وەک بنکەی نیزامی کەڵکی لێ وەردەگرن.

ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان پێشبینی دەکا کە وەنەوەی داهاتووی ئەم وڵاتەش هەروا لە دەرس خوێندن بێبەش بنو زۆربەی منداڵانی سووری هیچکات ناتوانن ڕوو لە قوتابخانە بکەن.

لەم ڕاپۆرتەدا هەروەها هاتووە کە لە هەر ٣ نەخۆشخانەی سووریە دەرکی دوویان داخراوەو چۆل بوونو؛ لە هەر ٢ پزیشک، یەکیان وڵاتی بەجێ هێشتووە و پتر لە سەدی ٨٢ ی حەشیمەتی ئەم وڵاتە لە ژێر هێڵی هەژاریدا دەژین.

بەشداری هەیئەتی حدک لە کۆنفڕانسی ساڵانەی حیزبی کرێکاری بریتانیا

لەسەر بانگهێشتی ڕەسمی حیزبی کرێکاری بریتانیا (لیبەرپارتی) ڕۆژی دووشەممە، ٦ ی ڕەزبەر (٢٨ی سپتامبری ٢٠١٥ی زایینی)، هەیئەتێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە وڵاتی بریتانیا پێکهاتوو لە مەولوود سوارە، ئەندامی ڕێبەریو نوێنەری حیزب لەو وڵاتەو، کەیوان شیرزاد ئەندامی کومیتەی حیزب، لە ڕێوڕەسمێکی تایبەتدا کە بە بۆنەی ڕۆژی نێونەتەوەیی ئەم حیزبە لە کۆنفرانسی ساڵانەیان لەشاری برایتۆن ساز کرابوو، بەشدارییان کرد.

ڕۆژی یەکەمی ئەم کۆنفرانسە کە بە بەشداریی بەشێکی بەرچاو لە حیزبە سۆسیالیستەکانی سەرانسەری جیهان، دیپلۆماتو باڵوێزی وڵاتانی دنیا لە لەندەنو نوێنەری بەشێک لەحیزبە کوردستانییەکان بەڕێوەچوو، تەرخان کرابوو بۆ کۆبونەوەو مێزگرد و ورک شۆپ بۆ میوانەکان کە لە هەموو جیهانەوە بەشدارییان تێدا کردبوو.

دوو ڕۆژی سەرەتای ئەو کۆنفڕانسەش کە بە ڕۆژانی نێونەتەوەیی کۆنفڕانس ناودێر کراوە، زیاتر بایەخ بە میوانانو ئەو پێشنیارو ڕاوڕاوێژانە دەدرێ کە لە لایەن دەستەی ئامادەکاری کۆنفڕانسەوە ئامادە کراوە.

هەیئەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ماوەی بەشداریکردنی لەو کۆنفڕانسەداو لە پەراوێزژی بەرنامە سەرەکییەکانی کۆنفڕانس‌دا لەگەڵ بەشێکی بەرچاو لە بەرپرسو سکرتێری حیزبە سیاسییەکان، وەزیرو کاربەدەستانی حیزبی کارگەرو بەرپرسو لێپرسراوانی بەشی نێونەتەوەیی لیبەرپارتیو هەروەها میوانان لەم کۆبونەوەیەدا دیدارو چاوپێکەوتنیان بوو.

دانیشتنی دوو لایەنی دیموکرات لە ئاستی دەفتەری سیاسیدا

دوو لایەنی دێموکڕاتەکان لە ئاستی دەفتەری سیاسی‌دا کۆبوونەوە.

پێشنیوەڕۆی یەکشەممە ٢٧ی سێپتامبر(٥ی مانگی ڕەزبەر)، هەیئەتێک پێکهاتوو لە ئەندامانی دەفتەری سیاسیی حدکا بە سەرۆکایەتیی بەڕێز مستەفا هیجری سکرتێری گشتی ، سەردانی بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی کرد و لە لایەن هەیئەتێکی دەفتەری سیاسیی حیزب بە سەرپەرستیی ڕێزدار خالید عەزیزی سکرتێری گشتی، پێشوازیی لێکرا.

ئەم دانیشتنە هاوبەشەی هەر دوو لایەنی دیموکرات لە ئاستی دەفتەری سیاسی‌دا بۆ درێژەی باسو وتووێژ لە سەر پرسی یەکگرتنەوە بوو کە ماوەی چەند مانگێک بوو وتووێژەکانی پێوەندیدار ڕاگیرابوون.

لە سەرەتای باسەکانی ئەم دانیشتنەدا، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان کاک خالید عەزیزی، وێڕای بە خێرهێنانی هەیئەتی میوان، خۆشحاڵیی خۆیو ڕێبەریی حیزبی دیموکراتی لە دەستپێکردنەوەی دانیشتنەکان ڕاگەیاند. پاشان کاک مستەفا هیجری سکرتێری گشتیی حدکا، تێڕوانینی خۆیان بۆ پرسی چۆنیەتیی یەکگرتنەوەی دیموکراتەکان خستە ڕوو. ئەو تێڕوانینەی لایەنی حدکا وڵامدانەوەیەکی تا ڕادەیەک ئەرێنیی بە پێشنیارو دەسپێشخەرییەکانی پێشووی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی تێدا بەدی دەکرا. وەک نموونەی ئەو ئاڵوگۆڕانە دەکرێ ئاماژە بە قبووڵکردنی مێژووی هەر دوو لایەنی دیموکرات وەک بەشێک لە مێژووی حیزبی دیموکراتی یەکگرتوو بکەین کە یەکێک لە بنەماکانی ڕێککەوتننامەی یەکگرتنەوە دەبێ.

دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، هەر چەند وڵامدانەوە بە پێشنیارەکانی هەیئەتی میوانی بۆ دوای هەڵسەنگاندنیان لە کۆبوونەوەی تایبەتیی خۆی لە ڕۆژانی داهاتوو دا هەڵگرتوە، بەڵام هەر لەم دانیشتنەش‌دا کۆمەڵێک لە خاڵە لاوازەکانو ناتەواوییەکانی پێشنیارەکانی لایەنی بەرامبەرو تێبینیو ڕاو سەرنجەکانی خۆی لە بارەیان بە ڕاشکاوی هێنایە گۆڕ.

خاڵی جێگای سەرنج لە باسەکانی ئەم دانیشتنەدا ئامادەیی نیشاندانی هەردوو لا بۆ هاوکاری و هاوفکری لە دابینکردنی گرنگترین ئەو بنەمایانەدا بوو کە پێویستە یەکگرتنەوەی هەر دوو لایەنی دیموکراتی لە سەر دابمەزرێ. هەر دوو لایەنیش وێڕای پێداگرتنەوە لە سەر زەروورەتی یەکگرتنەوەی دیموکراتەکان، بە ئەرکی سەرشانی خۆیان زانی بە جیددییەتی زیاترەوە کار لە سەر پرسی یەکگرتنەوە بکەن و ئامادەیی زیاتر بۆ وەرگرتن و قبووڵی تێبینی و بۆچوونەکانی لایەنی بەرامبەریان لە خۆیان دا پێک بێنن.

لە کۆبوونەوەیەکدا لەبەردەم پاڕلمانی ئورووپا سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی مەحکووم کرا

ڕۆژی سێشەمە، ٧ی ڕەزبەر (٢٩ی سێپتامبر) کۆمەڵێک کەسایەتی سیاسیی ئوروپاییو ئێرانییانی دانیشتووی بلژیک بە مەبەستی مەحکومکردنی کۆماری ئیسلامیو پشتیوانی لە زیندانیانی سیاسیو مەدەنی لە بەردەم پارلمانی ئورووپا کۆبوونەوە.

لەم خۆپێشاندانەدا کۆمەڵێک کەسایەتی سیاسیو چالاکی سندیکایی بەشدارییان کردو وتاریان پێشکەش کرد.

ئیزابێل دوورانت، جێگری پێشووی سەرۆکی پارلمانی ئورووپاو نوێنەر لە پاڕلمانی بژیک؛ باربارا لۆخبیلێر نوێنەرو جێگری سەرۆکی کومیتەی مافی مرۆڤی پاڕلمانی ئوروپا؛ ئانا گۆمێژ، نوێنەری پارلمانی ئورووپا؛ ژان ماری روگ، نوینەری ڕێکخراوی جیهانی مافی مرۆڤ لە ئوروپا؛ فلیپ وان نیک، نوێنەری ڕێکخراوی لێبووردنی نێونەتەوەیی؛ کاوە ئاهەنگەری، نوێنەری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بۆ کاروباری یەکیەتیی ئورووپاو چەند کەسایەتییەکی سیاسیی ئێرانی بەناوی حیزبو ڕێکخراوەکانیان لەو کۆبوونەویەدا وتاریان پێشکەش کرد.

هەموو بەشداران وێڕای ئاماژە بە دۆخی زۆر خراپی مافی مرۆڤ بە گشتیو زیندانیانی سیاسی و مەدەنی لە ئێراندا، تەئکیدیان لە سەر پێویستیی گرینگیدان بە کەیسی مافی مرۆڤ لە لایەن ئوروپاییەکان کردەوە.

ئیزابێل دورانت لە وتارەکەی‌دا گوتی: کۆماری ئیسلامیی ئێران دەبێ باش بزانێ ڕێککەوتنی ناوکی بە مانای لەبیرکردنی مافی مرۆڤ لە ئێران نیە. ئەو وێڕای یاد لە شاهرۆخ زەمانی کە بە گوێرەی هەواڵی بڵاوبۆوە لە زیندانی رجایی شهر کەرەج بە هۆی جەڵتە گیانی لە دەست داوە، ئاماژەی بە وەزعیەتی زیندانیانی سیاسیی کورد لە ئێراندا کردو بە کەیسی تایبەتی نێوبردن.

کاوە ئاهەنگەری نوێنەری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بۆ کاروباری یەکیەتیی ئورووپاش لە وتارەکەیدا باسی لەوە کرد کە ئێمە لێرە لە بەردەم پاڕلمانی ئورووپا کۆبووینەتەوە چوونکە پێمان وایە یەکیەتیی ئورووپاو نوێنەرانی پاڕلمانی ئورووپا دەتوان یارمەتیدەری کەیسی مافی مرۆڤ لە ئێران بن، وڵاتانی ئوروپایی وێڕای تەئکید لە سەر بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆیان، جێی خۆیەتی کە لە دانووستانەکانیان لەگەڵ ئێراندا گرینگی بە دۆخی مافی مرۆڤ لە ئێران بدەنو بلە پێناو بەرژەوەندی ئابووری‌دا مافی مرۆڤو بەها دێموکراتیکەکان فەرامۆش نەکەن.

ئاهەنگەری لە درێژەی وتارەکەیدا، وێڕای مەحکومکردنی ئێعدامی شەهیدان مەنسور ئاروەندو بێهروز ئاڵخانی؛ دوو زیندانیی سیاسیی کورد کە لە ماوەی چەند مانگی ڕابردوودا بە بڕیاری دەزگای قەزایی ڕێژیم ئێعدام کران، داوای لە ئەندامانی پاڕلمانی ئورووپا کرد کە ئاوڕ لە دۆخی محەممەد صدیق کبودوند، مەسعود و خوسرەو کوردپور، کەماڵ شەریفی، عەدنان حەسەنپوورو دەیانو سەدان زیندانی سیاسیو مەدەنیو ڕۆژنامەنووسی کورد بدەنەوە کە ئێستا لە نێو زیندانەکانی کۆماری ئیسلامی‌دا بەند کراون

کۆبوونەوەی ٤ حیزبو لایەنی کوردیو ئێرانی لە زوریخی سوئیس

چوار حیزبو لایەنی سیاسیی کوردی بە مەبەستی پلاندانان بۆ کاری هاوبەش لە زوریخی سوئیس کۆبوونەوە.

ڕۆژی یەکشەممە، ٥ی ڕەزبەر (٢٧ ی سێپتامبر) لە شاری زوریخی وڵاتی سویس، چوار حیزبو لایەنی کوردستانیو ئێرانی بۆ باس لە سەر دارشتنی پلانو بەرنامە بۆ هاوکاری زیاتر لە داهاتوو داپێکەوە کۆبوونەوە.

بەپێی ڕاپۆرتی ناوەندی هەواڵی دەرەوەی وڵات لەو دانیشتنەدا کە بەبەشداریی نوێنەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، کومەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان، کانونی پەنابەرانی ئێرانیو ڕێکخراوی دایکانی ئازادی بەڕێوەچوو، هەموو لا کۆک بوون لە سەر پێویستیی پێکهێنانی بەرەیەکی تۆکمە لەو وڵاتە بۆ دژایەتیی زیاتری سیاسەتە دژی گەلییەکانی ڕژیمی ئیسلامی ئێرانو لە قاودانی پیلانو بەرنامە دژی مرۆڤایەتییەکانی ئەو ڕێژیمە لە ئاستی نێودەوڵەتی‌دا.

هەر لەو کۆبوونەوەیەدا باس لە دارشتنی پلانێکی هاوبەش کرا بۆ ڕێکخستنی خۆپیشاندانو ئاکسیۆنەکانی داهاتوو، بە تایبەت لە کاتە پێویستەکانی وەک ئێعدامی بەندکراوانی سیاسی یان هەر ڕووداوێکی نەخوازراوی دیکە کە لەلایەن ڕێژیمەوە ببێتە مەترسی بۆ سەر گیانی خەباتکارانی نێوخۆ و چالاکانی سیاسی. هاوکات پێداچوونەوەو خەسارناسییەک کرا بۆ ئەو چالاکییانەی کە لە ساڵانی ڕابردوو دا بە هاوکاریی هەموو لایەک کراونو پێ لە سەر ئەوە داگیراوەیە کە بە چاوپێداخشاندنەوە بە کارەکانی ڕابردوودا هەوڵی لابردنی کەمووکوڕییەکان بدرێو ڕیزی خەباتکاری دژ بە ڕژیمی ئیسلامی تۆکمە تر بکرێ.

داکۆکی لە مافەکانی مرۆڤو یەک لەوان مافەکانی گەلی کورستان تەوەرێکی دیکەی باسەکانی ئەو دانیشتنە بوو کە ئەحمەد ڕەسوڵی، بەرپرسی کومیتەی زوریخ؛ ڕەحمەت ئیبراهیمیو خوسرەو مستەفانژاد ئەندامانی کومیتە بە نوێنەرایەتیی کۆمیتەی سوئیسی حیزبی دێموکڕات تێیدا بەشداربوون.

هەر هەمان ڕۆژ لە سەر بانگهێشتی بەشی کلتوریی نەتەوەکانی نیشتەجێ لە وڵاتی سوئیسو بە تایبەتی شاری زوریخ، هەیئەتیکی کومیتەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەشداریی کۆبوونەوەیەکیان کرد کە ئەو ڕێکخراوەیە بۆ کۆکردنەوەو لێک نزیککردنەوەی نەتەوەکانی جێگیر لەو وڵاتە پێکی هێنا بوو.

لەو کۆبوونەوەیەدا کە نوێنەرانی چەندین نەتەوەی دیکەی جێگیر لەو وڵاتە تێیدا بەشدار بوون، باس لە هاوکایو نزیکایەتیی زیاتری نەتەوەکان بۆ بنیاتنانی داهاتوویەکی ڕووناکو گەش بۆ منداڵو نەوەکانی داهاتوو و، هاوکاری و هاودەنگی زیاتر لە نێوان نەتەوە جیاوازەکانی نیشتەجێی ئەو وڵاتە.

هەڵوێستەیەک لە سەر قسەکانی روحانی لە کۆڕی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکاندا

عومەر باڵەکی

ئاغای ڕۆحانی ڕۆژی دووشەممە «٦ی ڕەزبەر» لە کۆبوونەوەی کۆڕی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکاندا بەشداری کرد و لە کاتی نۆبەی وتاردانی‌دا لەسەر پەیوەندی ئێران و جیهان بۆ بەشداربوان قسەی کرد و لە قسەکانی‌دا ئیشارەی بەوە کرد کە خەڵکی ئێران دوو ساڵ لەوەپێش لە کاری هەڵبژاردنی سەرکۆماری‌دا دەنگیان دا بە شوعاری «تعامل سازندە با جهان» کە هەر ئەوە بوو بە هۆی پشتگیری لە وتوێژەکانی ئەتومی ئێران لە گەڵ زلهێزەکانی جیهان. بەڵام ئاغای ڕۆحانی خۆی لەو راستیە بوارد کە ئەوە پاڵنەرە دەرەکییەکان، بە تایبەتی ئابلۆقەی ئابووری بوو دەسەڵاتدارانی هێنا سەر میزی وتووێژ، نەک داواو ویستی خەڵکی ئێران .گەلانی ئێران بێجگە لە فشارە دەرەکییەکان کە ژیانی پێ تاڵ کردبوون بە دەستنەبوونی ئازادی و پەرەگرتنی هەژاری و بێکاری و دەیان دیاردەی نالەباری کۆمەڵایەتی کە کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی خوڵقاندوویانە دەناڵێنن.

ئاغای روحانی و دەوڵەتەکەشی کە بەشوعاری «تدبیر و امید» هاتە مەیدان و نەیتوانیوە بەشێکێ بچووکیش لە داواکاریەکانی خەڵکی ئێران بێنێتە دی و بە پێچەوانەوە رەوتی گرتن و ئەشکەنجە و ئیعدام لە سەردەمی روحانی‌دا پەرەی ئەستاندووە.

لە قسەکانی روحانی‌دا ئەوە زیاتر دەبێ هەڵوێستەی لەسەر بکرێ ئەو بەشەیە کە باس لە ئامادەیی کۆماری ئیسلامی دەکا بۆ بەربەرەکانی تیرۆریزم لە ناوچەکەدا و هۆکاری شەڕ و کوشتار و پەرەگرتنی تیرۆریزم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەراست و باکووری ئەفریقا، بە دەستتێوەردانی نیزامی وڵاتە زلهێزەکان دەزانێ کەلە ساڵانی پێشوودا لەو ناوچانەدا کردوویانە و ئامادەیی ئیرانی دەربڕی کە چۆن بۆ چارەسەری کێشەکانی عێراق و ئەفغانستان یارمەتیدەردەبێ بۆ جێگیرکردنی ئەمنیەت وئاسایش، هەر بەوشێوەیەش لە سووریە و یەمەن بۆ دابین کردنی ئەمنیەت و ئاسایش وبنبڕکردنی تیروریزم هاوکار دەبن.

ئەو قسانەی روحانی لە کاتێک دایە کە کۆماری ئیسلامی لە روانگەی خەڵکی ناوچە و جیهانەوە تاوانبارە بە دەستتێوەردان لە کار و باری ناوخۆی ئەو وڵاتانە «سوریە و یەمەن و عێراق» و هەرلە سەرەتای بە دەسەڵات گەیشتنی کۆماری ئیسلامی لە ژێر شوعاری هەناردەکردنی شۆرش ئەو دەستتیوەردانە لە کار و باری وڵاتانی ناوچەکەدا دەستی پێکردوە لە یارمەتی دان وپەروەردە کردنی تاقم و گرووپی تیرۆریستی دەستی نەپاراستووە و هەموو کاتێک بە دوو مەبەست خوڵقێنەری قەیران بووە لە ناوچەکەدا، یەکەم بۆئەوەی توانا و دەسەڵاتی خۆی وەک ڕێبەری شیعەکانی دنیای ئیسلام بە تایبەتی و هەموو جیهانی ئیسلام بە گشتی لە ناوچەکەدا بسەلمێنێ و لە ڕێگای دروست کردنی قەیران و کێشە لە ناوچەکە زۆر جاران توانیویەتی لە ململانێیە جیهانیەکاندا ئیمتیاز لە دەوڵەتە زلهیزەکان وەربگرێ و زۆر کاری تیرۆریستی خۆی کە بە دژی ئۆپۆزسیون ئەنجامی داوە لەو ریگایەوە پەردەپۆشی بکا. دووهەم بە خوڵقاندنی ئەو قەیرانانە هەموو کات هەوڵی داوە کێشە ناوخۆیەکان بچووک نیشان بدا و بە شوعاری ئەوە کە «امت اسلام» لە لایەن دنیای ڕۆژئاوا و خۆفرۆشەکانی ناوچە لە مەترسی‌دایە خۆی لە چارەسەری قەیرانە ناوخۆیەکان بواردووە.

ئەگەر چاو بە پێناسەی تیروریزم‌دا بخشێنین دەبینین بەکورتی بەوشێوە باسی دەکا «دەوڵەت یا ڕێکخراوێک کە باوەری بە ڕەشەکوژی و ترساندن و تۆقاندن لە نێو خەڵک دا هەبێ بۆ گەیشتن بە ئامانجێکی سیاسی یا گەیشتن بە دەسەڵاتی سیاسی یا پاراستنی دەسەلاتی سیاسی کردارەکەی دەبیتە تیرۆر.» لەو نێوەدا مێژووی کۆماری ئیسلامی ئەوەمان پێ دەڵێ کە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ داسەپاندنی خۆیان و مانەوەیان لە سەر دەسەڵات لە تیرۆری جیابیرانی خۆیان وەک ئامراز کەڵکیان وەرگرتووە و لە راستی دا دەتوانین بڵێین؛ لە پەرە گرتنی تیرۆریزم ناوخۆی و دەوڵەتی‌دا دەستی باڵای هەبووە، و تەنانەت لە چەندین دادگای ئەو وڵاتانەی کە تیرۆریستانی کۆماری ئیسلامی کرداری تیروریستیان تێدا ئەنجام داوە کاربەدەستانی بەرزی کۆماری ئیسلامی وەک تاوانبار دەست نیشان کراون بۆ وینە دادگای میکۆنۆس. بەڵام هەر وەکی پێشتر باسمان کرد کۆماری ئیسلامی لە ڕێگای خوڵقاندنی قەیران و کەڵک وەرگرتن لە کێبەرکێ ئابووری وڵاتەکان توانیویەتی کردارە تیرۆریستیەکانی خۆی پەردەپۆش بکا.

پێویستە وەبیر ئاغای روحانی بێنینەوە کۆماری ئیسلامی کاتێک دەتوانێ یارمەتی دەربێت بۆ بنبڕ کردنی تیروریزم لە ناوچەکەدا کە پێش هەموو شتێک باوەڕی بە مافی خەڵک لە ناوخۆی وڵاتدا هەبێ و لە سیستەمی دەسەڵاتداریەتی خۆی‌دا جێگایەک بۆ بیروڕای گەلانی ئێران بکاتەوە و لە ستراتیژی هەناردە کردنی شۆڕش بۆ دەرەوەی سنوورەکان دەست هەڵگرێ. چونکە ئەوە سەلمێندراوە ئەو دەوڵەتانەی لە تیرۆر و ڕەشەکوژی و توندوتیژی دژی خەڵکی خۆیان بۆ داسەپاندنی دەسەڵات و حکوومەت کەڵک وەردەگرن نیشانەی ئەوەی کە مەشروعییەتیان نییە. ئەگەر شەرعی‌یەتیان هەبوایە و اتە جێگای پەسەندی خەڵک بان بۆ چارەسەری کێشە و گرفتەکانی ناوخۆیان بە جێگای پەنا بردن بۆ تیرۆر و ڕەشەکوژی، پەنایان بۆ قانوون دەبرد و هەوڵیان دەدا یاسا لە خزمەتی بەرژەوەندی گشتی کۆمەڵگا بێ نەک لە خزمەت تاقمێکی بچووک و تایبەت.

لە کۆتایی‌دا پێویستە ئیشارەی دووبار بەوە بکەمەوە کە کۆماری ئیسلامی و ئاغای ڕوحانی ناتوانن یارمەتی‌دەر بن بۆ کۆتایی هێنان بە تیرۆریزم لە ناوچەکەدا مەگەر شێوە بیرکردنەوە و ستراتیژی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی بۆ ئیدارە ناخۆی ئێران و هەڵکردن لە گەڵ وڵاتانی دراوسێ ئاڵوگۆڕی بە سەردابێ کە ئەوەش لە ناخ و ناوەڕۆکی کۆماری ئیسلامی‌دا نییە، بەڵام بە دڵنیایەوە سیاسەتی تیرۆریزمی کۆماری ئیسلامی چ لە ناوخۆ و چ لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران‌دا تووشی شکان دەبێ چونکە ئەگەر تیرۆریزم لە قۆناغێک‌دا سەرکەوتنیش بە دەست بهێنێ لە درێژخایەن‌دا هەر تووشی شکان و تێدا چوون دەبێ..

کۆماری ئیسلامی لە روانگەی خەڵکی ناوچە و جیهانەوە تاوانبارە بە دەستتێوەردان لە کار و باری ناوخۆی ئەو وڵاتانە «سوریە و یەمەن و عێراق» و هەرلە سەرەتای بە دەسەڵات گەیشتنی کۆماری ئیسلامی لە ژێر شوعاری هەناردەکردنی شۆڕش ئەو دەستتێوەردانە لە کار و باری وڵاتانی ناوچەکەدا دەستی پێکردوە لە یارمەتی دان وپەروەردە کردنی تاقم و گرووپی تیرۆریستی دەستی نەپاراستووە و هەموو کاتێک بە دوو مەبەست خوڵقێنەری قەیران بووە لە ناوچەکەدا

پێویستە وەبیر ئاغای روحانی بێنینەوە کۆماری ئیسلامی کاتێک دەتوانێ یارمەتی دەربێت بۆ بنبڕ کردنی تیروریزم لە ناوچەکەدا کە پێش هەموو شتێک باوەڕی بە مافی خەڵک لە ناوخۆی وڵاتدا هەبێ و لە سیستەمی دەسەڵاتداریەتی خۆیدا جێگایەک بۆ بیروڕای گەلانی ئێران بکاتەوە و لە ستراتیژی هەناردە کردنی شۆڕش بۆ دەرەوەی سنوورەکان دەست هەڵگرێ.

بیری دیموکراسی لە نێوان ململانێی ئێران و عەرەبستاندا

مستەفا مەعروفی

کوژرانی 465 حاجیی ئێرانی لە ڕێورەسمی حەجدا لە ڕۆژی 2ی خەزەڵوەر(25ی سێپتامبر) دا لاپەڕێکی دیکەی خستە سەر مێژووی پڕ لە ململانێی نێوان ناوەندی دەسەڵاتی شیعە (ئێران) و ناوەندی دەسەڵاتی سوننی (عەرەبستان) لە ناوچەدا. ئەم ململانێیە کە لە هاوکێشە سیاسی و تەنانەت نیزامییەکانی ناوچەدا بە ڕوونی دیارە بە کوشتاری 275 حاجیی ئێرانی لە هاوینی 1366دا پێی نایە قۆناغێکی مەترسیدارەوە. بەرەوڕووبوونەوەی ئەم دوو وڵاتە ئێستا لە هەر کات زیاتر خەبات بۆ دیموکراسی و پێشکەوتن لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕستیدا خستۆتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە و ناوچەی بەرەو دەمارگرژیی مەزهەبی و مەترسییە چاوەڕوانکراوەکانی بردوە.

عەلیی خامنەیی ڕێبەری کۆماری ئیسلامی لە دژکردوە بە ڕووداوی 2ی خەزەڵوەردا بە توندی هێرشی کردە سەر حکوومەتی ئالی سەعوودی و و تەنانەت هەڕەشەی شەڕی لەو وڵاتە کرد. فەرماندەی سوپای پاسدارانیش پێشتر ئامادەیی هێزە چەکدارەکانی ئێرانی بۆ تۆڵە ئەستاندنەوە ڕاگەیاندبوو.

ڕێبەرانی حکوومەتی کۆماری ئیسلامی سەڵاحییەت و لیاقەتی حکوومەتی سەعوودییان بە توندی بڕۆتە ژێر پرسیار و خوازیاری ئەوەن کە بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمەکانی حەج بدرێتە دەست شوورایەک یان ناوەندێک پێکهاتوو لە وڵاتانی ئیسلامی. ئێران لە کاتێکدا بابەتێکی وا دێنێتە گۆڕێ لە بە میلیۆن سوننیی نیشتەجێی تاران مافی دانانی مزگەوتێکی سوننیان نیە و سەرەڕای بوونی دەیان میلیۆن سوننی لە ئێراندا سوننی لە ئاستی سەرەوەی دەسەڵاتدا بەشدار نیە و تەنانەت لە ئاستی مامناوەندییشدا حزوورێکی ئەوتۆی نیە. ناوچە سوننی نشینەکان لە ناوچە هەرە دواخراوو پشتگوێ خراوەکانن.

ڕووداوی حەج و دەستێوەردانی ئەم دوو وڵاتە لە شەڕی نێوخۆی یەمەن، سووریە و کێشە نێوخۆییەکانی بەحرەین، پاکستان و ئەفغانستان، کێشەی سنووریی ئێران و ئیمارات و دەستێوردانی عەرەبستان، بە کردەوە ئەم دوو وڵاتەی لەبەرامبەر یەکتردا ڕاگرتوە. ئەم دوو وڵاتە لە ناوچەدا یان لە ململانێی سیاسی دان یان لەو جێگایانەدا کە شەڕە لە ڕووی نیزامییەوە لەگەڵ یەکێک لە لایەنەکانی شەڕن. ئێران و عەرەبستان لە وڵاتی یەمەن بە کردەوە لە شەڕ دان.

هاوکێشە سیاسییەکان بەم جۆرەیە کە؛ ئێران توانا ئابووری و نیزامییەکانی خۆی بۆ یارمەتیدان و بەهێزکردنی هێز و دەسەڵاتە شیعییەکان و عەربستانیش ئەو توانا ئابووری و نیزامییانە بۆ هێز و دەسەڵاتە سوننییەکان بە کار دێنن.

لە مێژوودا زۆر شەڕی گەورەو خوێنایی مەزهەبی لە ناوچە دا ڕوویان داوە. لووتکەی ئەم شەڕانە شەڕی نێوان ئیمپراتۆریی سەفەوی و عوسمانی بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ بووە، کە ڕەنگە لە گرنگترین هۆکاری داواکەوتوویی و وێرانی لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا بووبێ، کە ئێستاش هەروا ماوەتەوە - ئەم شەڕە ئێستا لە شێوەی (ئێران - عەرەبستان)دا خۆی دەنوێنێ.

مەترسیی ئەم ململانێیە کاتێک زیاتر دەردەکەوێ کە بزانین پێکهاتەی حەشیمەت یان پێڕەوانی ئەم دوو مەزهەبە لە ناوچەدا زۆر چڕو پڕ و تێکئاڵاوە. کارەساتی تەقینەوەکان لە عێراق و لە پاکستان، کوشتاری بێ بەزەییانە لەم دوو وڵاتە، تەنانەت سەرهەڵدانی داعەش مەترسییەکەی لە هەر کات زیاتر کردوە. لە ڕاستیدا شەڕی مەزهەبی لە ترسناکترین و بێ بەزەییانەترین جۆرەکانی شەڕن کە ئێستا ئەم دوو وڵاتە پەرەی پێ دەدەن.

لە کاتێدا کە ئێران و عەرەبستان خەریکی کێشە و ململانێن لە ناوچەدا، لە جیاتی ئەوەی وزەو توانای خۆیان لە بەرەوپێشبردنی وڵات و ڕیفۆرم و ڕێگاوبان و بردنەسەری ئاستی ژیانی خەڵکدا بەکار بێنن لە شەڕ و توانای نیزامی و یارمەتیدانی تاقم و گرووپە چەکدار - دیارە تێرۆریستییەکان - دا بە فیڕۆ دەدەن.

لە دۆخێکی وا دا گیانی مەدەنی و بیرکردنەوە لە ژیانێکی هێمن و ئارام جێگای خۆی دەدا بە بیری توندڕەوانە و قووڵبوونەوەی دەمارگرژیی ئاینی و پەرەگرتنی گرووپ و هێزە مەزهەبییەکان.

بە قووڵبوونەوەی کێشەی ئێران و عەرەبستان کە هەڵگری دوو ئیدئۆلۆژیی جیاوازی مەزهەبین، دەسەڵات لە هەردوو وڵات چڕتر و بەهێزتر دەبنەوە و مەسەلە نێوخۆییەکانی هەردوولا لە لایەن دەسەڵاتەکانیانەوە بە بیانووی دوژمنی دەرەکییەوە پشتگوێ دەخرێن و بزووتنەوە مەدەنی و ئازادیخوازەکان نەک هەر گوێیان پێ نادرێ بەڵکوو سەرکوت دەکرێن. لە دۆخێکی وادا بیری دیموکراسیخوازی جێگای خۆی دەدا بە بیری توندڕەوانەی مەزهەبی و بزوونەوەی دێموکراسیخوازانە و هێزە دێموکراتەکان جگە لەوەی کە لە ژێر سەرکوتی بەردەوام دان، زەمینەی گەشەکردن و بەهێزبوونیان زۆر بەرتەسک دەبێتەوە.

ئەوەی لە بارەی کوردستانەوە دەبێ بگوترێ: بە قووڵبوونەوەی کێشەی نێوان ئێران و عەرەبستان کە لە ڕاستیدا کێشەی دوو بەرەی جیاوازی مەزهەبین،ئەم کێشەیە تەنانەت کار دەکاتە سەر ئەو نەتەوە و ناوچانەی کە هیچ بەرژەوەندییەکیان لەو کێشەیەدا نیە. نەتەوەی کورد نموونەی هەر بەرچاوە لەم بارەیەوە؛ لە شەڕە مەزهەبییەکاندا جگە لەوەی کە کوردستان بۆتە شەڕگەی ئەم دوو لایەنە، بەڵکوو بە هۆی هەستی ئایینی بەشێک لە هێزو وزەی کورد لە خزمەتی لایەنێک بە تایبەتی لایەنی سوونني دابووە. لە ئاکامدا کوردستان وێران بووە و کورد خوێنێکی زۆری داوە، بەڵام کورد هیچ کات لە دەسکەوتەکاندا بەشدار نەبووە، ئینجا پاش هەر شەڕێک لایەنی سەرکەوتوو لە جیاتی پاداش، تەنیا سەبارەت بە کوردبوون کوردستان وێران و کوردی قەڵاچۆ کردوە.

سەبارەت بەوەی کورد لە ئێراندا لە پێڕەوانی هەردوو مەزهەب پێک هاتوە، و سەبارەت بەوەش کە حکوومەتی ئێران دژایەتیی لەگەڵ هەردوو گوتاری نەتەوەیی و سوننیدا هەیە، ئەو مەسەلەیە هەڕەشە لە یەکەتیی نەتەوەیی کورد دەکا. ئەمەش دەبێتە هەڕەشە بۆسەر بیری نەتەوەیی و بزووتنەوەی دیموکرسیخوازیی کورد کە لە ڕاستیدا زیندووترین بزووتنەوە و پتەترین سەنگەری دیموکراسی لە ئێراندا بووە. ئەگەر دوژمنایەتی و ململانێی ئەم دوو وڵاتە زیاتر پەرە بگرێ و بگاتە قۆناغی شەڕی ڕاستەوخۆ، لەوانەیە ببێتە هۆی سەرهەڵدان و بەهێز بوونی ئەو گرووپە ئیسلامییانەی کە بیری دێموکراسی و نەتەوەیی بە نیشانەیەک لە کوفر دەزانن.

on www.bloomberg.come

بە بیانووی سەرهەڵدانەوەی شەڕی قەرەباخ

ئازاد کەریمی

لەم دوایيانەدا مەترسی زل بوونەوەی کێشەی کۆماری ئازربایجان و کۆماری ئەرمەنستان و دەستپێکردنەوەی شەڕی دووبارەی ئەم دوو وڵاتە لە سەر هەرێمی قەرەباغی سەروو لە ڕاگەیاندنە گشتیەکانی جیهاندا لەقاو درایەوە... قەرەباغ ناوچەیەکی گەمارۆدراوە لە قەفقازی باشوورو لە ڕۆژئاوای وڵاتی ئازربایجاندا هەڵکەوتووە. بە گوێرەی سەرژمێرییەکانی ساڵی ٢٠٠٦ ژمارەی دانیشتوانی ئەم ناوچە خودموختارە ١٣٨٠٠٠٠ کەس بووە (https://ckb.wikipedia.org .)

شەڕی قەرەباغ لە ناوەڕاستی زستانی ١٩٨٨ی زایینیەوە هەتا ئاداری ١٩٩٤لە نێوان خەڵکی ئەرمەنی وتورکە ئازەریەکانی ئەم هەرێمە درێژەی هەبوو.کاتێ شەڕ کەوتە قۆناغی مەترسیدارەوە دەوڵەتە خودموختارەکانی ئەو کاتەی ئازربایجان و ئەرمەنستان کە لە ژێر ڕکێفی کۆماری سۆسیالیستی سۆڤیەت دا بوون دەستیان وەردایە ئەم شەڕەوە وهەر دوولا کۆششێکی بەرفراوانیان بۆ پاکتاو کردنی لایەنی بەرانبەر لەم هەرێمەدا کرد.لە ئاکامدا پتر لە ٣٥هەزار کەس کوژران و زیاتر لە ٨٠٠ هەزار کەس لە ناوچە کێشە لەسەرەکانی هەرێمی قەرەباغ ئاوارە و کۆچبار کران.بۆ ئەوەی ئاشتی و ئارامی بگەڕێتەوە بۆ هەرێمەکە تێکۆشانێکی زۆر کرا و چەند ڕێگە چارە بۆ چارەسەر کردنی ئەم کێشە نەتەوەیی یە پێشکەش بە هەر دوو لا کران بەڵام هیچیان ئاکامێکی دیار و دڵخۆشکەریان نەبوو و ڕەوشەکە لە باری نە جەنگ و نە ئاشتیدا ڕاگیرا.کێشەی قەرەباغ بوو بە هۆی دابڕانی پەیوەندیە دیپلۆماتیکەکانی ئازربایجان و تورکیا لەگەڵ ئەرمەنستان.بە هۆی داخرانی سنوورەکانەوە وهاتنە ئارای بار و دۆخێکی نوێوە ڕەوشی قەفقازی باشورگۆڕدرا.کاتێ ئێران،تورکیا ،ڕوسیا،ئەمریکا،فەڕەنسا،ڕێکخراوی"ئەمنیەت وهاوکاری ئەوروپا و "ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتوەکان" هاتنە ناو بابەتەکەوە بۆ ئەوەی ڕەوشەکە هێمن بکەنەوە دۆزی قەرەباغ بوو بە بابەتێکی نێودەوڵەتی .

دوای ڕاگەیاندنی ئاگربەس لە ٢٤ی دیسامبری ١٩٩٤،ئەنجومەنی باڵای قەرەباغ لە هەڵبژاردنێکی ناوخۆیی ئەنجومەنەکەدا "ڕۆبێرت کوچاریان"ی وەک یەکەم سەرۆک کۆماری ئەم هەرێمە هەڵبژارد. دیارە بۆ دوو جاریش هەڵبژاردنی پارلەمانی لە ساڵەکانی ١٩٩١و ١٩٩٥دا لەم هەرێمە خودموختارەدا بەڕێوە چووە.

ڕاستیەکەی ئەوەیە هەم ئازربایجان و هەم ئەرمەنستان دوو وڵاتی فرە نەتەوەن بە پێچەوانەی ئەوەی کە باسی دەکەن وڵاتەکەیان تەنیا تورک یان ئەرمەنی تێدا دەژێ. کارنامەی مافی مرۆڤی ئەم دوو وڵاتە درەوشاوە نیە بۆ وێنە کۆماری ئازربایجان لە گەڵ نەتەوەی "تات" کە گەلێکی قەدیمی و مێژوویین و لە باکوری ئەم وڵاتەدا دەژین گیر و گرفتی زۆرە و وای لێهات گەمارۆی خستە سەر هەرێمی تاتەکان و خەریک بوو لەوێ دەست بکات بە پاکتاو کردنی نەتەوەیی، بەڵام هەڕەشەی ئیسرائیل لە ئازەربایجان بە هۆی ئەوەی تاتەکان جوولەکەن، دەستی کۆماری ئازربایجانی سارد کردەوە لە هەر جۆرە توند و تیژی یەک دژ بە تاتەکان. کۆماری ئازربایجان لە گەڵ کورد و ئەرمەنەکان باش نیە و لووتکەی ئەم دژایەتی کردنە لە گەڵ کوردەکان تێکدان و ڕوخاندنی کۆماری "لاچین" لە ساڵی ١٩٢٧دا و دەست وەردان لە کار و باری هەرێمی خودموختاری قەرەباغ بوو کە شەڕی ماڵوێرانکەری شەش ساڵەی لەم هەرێمەدا لێکەوتەوە.

هەروەها ئەرمەنستان لایەنی دووهەمی ئەم ماجەرایە سەرەڕای تێکەڵاوی مێژوویی کورد و ئەرمەنی لە دوای سەربەخۆیی ئەم وڵاتە لە ١٩٩١دا بە شێوازێکی سیستەماتیک دژایەتی لە گەڵ کوردەکان کرد و لووتکەی ئەم دژایەتی کردنە سڕینەوەی ناوی کورد لە فەرهەنگی ئەم وڵاتە و گۆڕینی ئێتنیسیتەی کوردانی ئەم وڵاتە لە کوردەوە بۆ ئێزیدی بوو!ئەوە لە کاتێکدایە ئێزیدی باوەڕمەند بوون بە ئایینێکی کوردیە، بەڵام وشەی کورد باسی گەل و نەتەوە و ئێتنیسیتەی کۆمەڵێ خەڵک دەکا کە تایبەتمەندی زمان و کولتوری خۆیان هەیە.

بەهەرحاڵ ئەو ڕاستیە ناشاردرێتەوە هەستی نەتەوە پرستی و کرداری نەتەوەپەرستانە لەم دوو وڵاتەدا بە هێزە و هەر ئەوەش وای کردوە خەڵکێکی بەرچاوی هەرێمی قەفقاز، زێد و خاکی باوک و باپیرانی خۆیان بەجێ بهێڵن و ڕوو بکەنە وڵاتانی دیکە بەتایبەت ڕووسیا و بلاڕووس...

قەفقاز ناوچەیەکی هەرە کۆنی مێژووییە ... ڕێگەی هاتنی چەندین قەوم و میللەتی وەک ئاریانەکان ،هونەکان،خەزەرەکان،سکیتەکان، تورکەکان بووە...ئەوان بە درێژایی مێژووی ١٥٠٠ ساڵەی ڕابردوو سیمای ئێتنیکی و نەتەوەیی قەفقازیان گۆڕی. هێرۆدۆت مێژوونووسی یۆنانی قەدیم لە ٢١٠٠ساڵ پێش ئێستادا هاتوە و چاوی بەم ناوچە کەوتوە و لە کتێبەکەیدا باسی چەند نەتەوەی وەک ئالان،ئیبر، ئەرمەن دەکات و دەڵێ هۆزەکانیان لە ئارمێن لە پشت چیای ماد-ئینی واتە ئارارات یان ئاگری ئێستا پەڕەوازەن...

ئارمێن و مادوین دوو پارێزگای ئیمپراتوری "ماد" بوون ...لەم دوو هەرێمەدا شارستانیەتە کەونارەکانی:ماننا ،ئۆرارتوو،خاڵ دی،گیلزان،مەتران(مێهران) و خوبوشک گەشەیان کردوە... کوردەکان بە پەنا بردن بۆ بەڵگەنامە مێژوویەکان ماد بە شاهەنشاهی کوردی دەزانن و هەموو جیهان ئەوەی قەبووڵ کردوە و هەر بۆیە پارێزگای ئەرمین(هەرێمی دەوروبەری گۆلاوی وانێ) و مادوین(لە ئاوی ئاراسەوە هەتا ئەسفەهان بە مادی گەورە و ئازربایجانی ئێران بە مادوینی بچوک دەزانن)...

مێژووی کورد دوور و درێژە و دەگاتەوە سەردەمی کاشی یەکان وا زیاتر لە ٧٠٠٠ساڵ پێش ئێستا لە قەفقاز و زاگرۆس دا ژیاون و باوکی نەتەوەی کورد و هەموو شارستانیەتەکانی کوردیین بە شاهەنشاهی مادەوە کە لە سەدەی پێنجی پێش زایینەوە دا لەناو چوو.

ڕاستیەکەی ئەوەیە کورد بە هۆی نەبوونی دەوڵەتەوە لە سەدەی ١٩ و ٢٠دا نەهامەتی و ماڵوێرانی زۆری بە سەردا هات و کوشتار و ڕاگواستنی ئیجباری ڕەنگ و ڕووی ئێتنیکی کوردستانی گۆڕی....

بەداخەوە خەریکە زۆربەی کەلەپورە فەرهەنگیەکانی کورد لە قەفقازدا ناویان دەگۆڕدرێ یان نکۆڵی یان لێدەکرێ، هەم لەسەر دەستی ئەرمەنیەکان و هەم تورکانی ئازەری کە لە کوردی ڕۆژهەڵات و باکووردا بە "عەجەم" دەناسرێن.

لە قەفقاز مێژووی کورد درەوشاوەیە ... پاشایەتی ڕەوادی و هەروەها شەدادی زۆر بەناوبانگن،ئاسەواری مێژوویی لەم هەرێمەدا یادگاریەکانی شاهەنشاهە کوردەکانن...

هەرچەندە بێ دوژمنایەتی تورکانی ئازەری (عەجەم) و ئەرمەنەکان(هایک) و دۆستایەتیشیان! هیچ قازانجێکی بۆ کوردەکانی قەفقاز نەبووە، و سەبەبکاری کێشە و سەرێشە و گیر و گرفت بووە بۆ ژیانی ئاسایی دانیشتوانی کورد لە قەفقازی باشووری...

ئێستاش دیسانەوە خەریکە ئاگری شەڕێکی نوێ لە قەرەباغ دەکرێتەوە و بیر و باوەڕی ڕەگەزپەرستانەی ئازەریەکان و ئەرمەنەکان ڕێگە خۆش دەکات بۆ پاکتاو کردن و کوشتن و ماڵوێرانی لەو هەرێمەدا و دەربەدەری و ماڵبەکۆڵی بۆ کورد و تورک و ئەرمەنی و هەموو دانیشتوانی ناوچەکە... لەبیری ناکەین دەیان هۆزی کورد هەر ئێستاش لە قەفقاز دەژین وەک: جەلالی، میلانی، زیلانی، حەسەنانی، جەوادلو، سولڵتانلو،قەرەچۆلی...وا لە ئەچمیادزین،سەردار ئاباد،دارلا خیسک،ئیتقران،نەخچیوان،قەرەباغ ،ئەریوان و ئیمریتە و ئاقکەند دەژین و خەڵکێکی زۆر لە کوردەکان بە هۆی شەڕی تورک و ئەرمەنەوە قەرەباغیان چۆڵ کردوە و سیمای ئێتنیکی قەفقاز و قەرەباغ بەتایبەتی بەرەو گۆڕانێکی مەترسیدار پێش هەموو خەڵک بۆ کورد دەڕوات و لەوانەیە هەتا ٥٠ساڵی داهاتوو بەدەگمەن کوردێک لە قەفقاز ببینرێ!

کوردستان
ژمارە: ٦٦٥
١٨ی ڕەزبەری ١٣٩٤ _ ١٠ی ئۆکتۆبری ٢٠١٥

کارکردی خەبات بە دژی گەندەڵی لە نێو کۆماری ئیسلامی ئێراندا

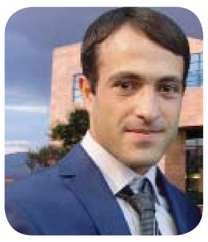

ڕێبوار مەعروفزادە

بە قەولی جان دالبرگ (John Dolberg) "دەسەڵات مەیلی گەندەڵبوونی هەیە و دەسەڵاتی ڕەها مەیلی گەندەڵبوونی ڕەهای هەیە." دەسەڵات ئەگەر پێشی نەگیرێ مەیلی ئەوەی هەیە بەرەو گەندەڵی بڕوا. گەندەڵی فورمێکە لە نادادپەروەری کە لەودا ئەو هاووڵاتییانەی لە پێگەی دابینکەر و بەرهەمهێنەر دان، هاووڵاتیانێک کە لە پێگەی بەرخۆر دان فریو دەدەن. کەوایە گەندەڵی دەکرێ لە پیشە و پێگەی جۆراوجۆردا بەدی بکرێ؛ کەسی گەندەڵ دەتوانێ ماموستا، دووکاندار، بەرهەمهێنەر، دادوەر و سیاسەتمەدار بێ. کەوایە هەرچەشنە پێوەندییەکی ناتەندروست لە نێوان دابینکەر (فرۆشیار) و بەرخۆر (کڕیار) دەچێتە خانەی گەندەڵی. گەندەڵی دەتوانێ لە ئاستی بچووک دا بەدی بکرێ. بۆ نموونە کاتێک کارمەندێک لە کاتی ئیداری دا بەجێگەی ڕاپەراندنی کارەکەی سەرقالی فەیس بووک دەبێ. هەروەها گەندەڵی دەکرێ ئاستی زۆر بەرفراوان بەخۆوە بگرێ. بۆ نموونە کاتێک یاسادانەرێک بەجێگەی ئەوەی یاسا لە بەرژەوەندی گشتی و خەڵک دا پەسەند بکا، بەرژەوەندی کۆمپانیا یا گرووپێک دەکاتە پێوەری کارەکەی. گەندەڵی وەک خراپ بەکارهێنانی پێگەی خزمەتگوزاری دەتوانێ لە بەش و پیشەی جۆراوجۆر دەربکەوێ بەڵام ئەوەی زۆرتر ناسراوە، گەندەڵی سیاسەتمەداران و بازرگانانە. لەو وتارەدا جەخت لەسەر ئەو بابەتە دەکرێتەوە کە گەندەڵی لە ئێران دا هەم لە ئاستی تاکەکەسی و هەم لە ئاستی سیستماتیک دا بە شێوەی بەرفراوان بوونی هەیە.

گەندەڵی دەوڵەتی

گەندەڵی دەوڵەتیی لە ئێران لە ئاستێکی زۆر بەربڵاو دایە. لە دوای هاتنەسەر کاری دەوڵەتی ڕوحانی لە ساڵی ٢٠١٣، یاریدەدەرانی پایەبەرزی سەرۆک کۆماری پێشوو بە تاوانی گەندەڵی دادگایی کران و بە زیندان مەحکووم بوون. دادگای بەرزی ئێران لە ساڵی ٢٠١٥، جێگری یەکەمی سەرۆک کۆماری پێشوو واتە محەممەد ڕەزا ڕەحیمی بە ٥ ساڵ زیندان، جەریمەی ٣٠٠،٠٠٠ دۆلار و قەرەبووی ٨٠٠،٠٠٠ دۆلاری مەحکووم کرد. ڕەحیمی پایەبەرزترین بەرپرسی دەوڵەتی لە مێژووی کۆماری ئیسلامی دا بووە کە بە تاوانی گەندەڵی دادگایی و زیندانی کرابێ. لە حاڵێکدا ڕەحیمی بە هۆی وەرگرتنی ڕشوە و دانی ڕشوە بە پارلمانتاران خراوەتە زیندان کە ئەحمەدی نژاد لە سەردەمی سەرۆک کۆماری خۆی، دەوڵەتەکەی بە پاکترین دەوڵەت لە دوای شۆڕشی ئێران دەزانی. بەشێک لە پەروەندەکانی تایبەت بە گەندەڵی بەرپرسانی پایەبەرزی دەوڵەتی بە هۆی ململانێ و کێشەی نێوان باڵەکانی نێو ڕێژیم ئاشکرا کرا. لە فەوریەی ساڵی ٢٠١٣، ئەحمەدی نژاد ڤیدیۆیەکی لە پارلمانی ئێران نیشان دا کە لەودا فازل لاریجانی لە دەستڕۆیشتووی و دەسەڵاتی براکانی واتە عەلی و صادق لاریجانی کە سەرۆکی پارلمان و سەرۆکی دەزگای دادوەری بوون، کەڵکی وەردەگرت تا لە پرۆژەکانی دەوڵەتی سوودمەند بێ. برایانی لاریجانی واتە عەلی، سادق، جەواد، باقر و فازل لە کۆماری ئیسلامی دا پۆستی جۆراوجۆری دەوڵەتییان بەدەستەوە بووە. برایانی لاریجانی لە ئێران، سەمبۆلی هاوپێوەندی گەندەڵی بنەماڵەیی (nepotism) و گەندەڵی دەوڵەتین. دوو هەفتە دوای نیشاندانی ڤیدیۆی گەندەڵی فازل لاریجانی، میلیۆنێرێکی ئێرانی بە ناوی ئەمیر مەنسووری ئاریا لەسێدارە درا؛ ئەو لە ساختەکارییەکی بانکی ٢.٦ میلیۆن دۆلاری (نزیک ٣ میلیار تمەن)دا بەشدار بوو کە بە گەورەترین کەیسی ساختەکاری لە مێژووی ئێران لەقەڵەم دەدرێ. سادقی لاریجانی، بەرپرسی دەزگای دادوەری، ئەو کەیسەی ئاشکرا کرد کە لەودا چەند بازرگانی گەورەی ئێران بە ئیعدام مەحکووم کران. بەشێک لە هاوڕێ و هاوکارانی ئەحمەدی نژاد وەک محەممەد ڕەزا ڕەحیمی لە پەروەندەیەدا بەشدار بوون بەڵام هەتا دوای تەواوبوونی سەرۆک کۆماری ئەحمەدی نژاد نەتوانرا دادگایی و زیندانی بکرێن. بەو پێیە زۆرێک لە فایلەکانی گەندەڵی وەک بەشێک لە کایە و ململانێی سیاسی نێوان باڵەکانی نێو ڕێژیم ئاشکرا دەکرێن. شێوازێکی بەرچاو کە سیاسییەکانی ئێران بۆ گەندەڵی بەکاری دێنن ئەوەیە کە خۆیان ڕاستەخۆ گەندەڵی ناکەن بەڵام پشتگیری خزم و دۆستانیان دەکەن تا گەندەڵی بکەن. نموونەی بەرچاوی گەندەڵی ناڕاستەوخۆی بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی ئەکبەری ڕەفسەنجانییە کە لە ساڵانی ١٩٨٩ تا ١٩٩٧، سەرۆک کۆمار بووە؛ کوڕی ڕەفسەنجانی واتە مەهدی ڕەفسەنجانی لە گەندەڵی ماڵی گەورە بەشدار بووە. لە ساڵی ٢٠١٣، کۆمپانیای ستات ئویل ئاسا (Statoil ASA) کە کۆمپانیایەکی نەوت و گازی نورویژییە، ڕەزامەندی لەسەر ئەوە دەربڕی کە جەریمەی ٢١ میلیۆن دۆلاری بدا بە هۆی ئەوەی یاسای دژە گەندەڵی ئەمریکای نەپاراستبوو و بۆ بردنەوەی قەراردادی بازرگانی بەرتیلی بە مەهدی ڕەفسەنجانی دابوو (Nooryani, 1). بەو پێیە ئاشکراکردنی فایلەکانی گەندەڵی بەشێک لە ململانێی سیاسی نێو باڵەکانی ڕێژیم بووە.

سیستەمی نادێموکراتیک و گەندەڵی

کارێکی زۆر دژوارە کە گەندەڵی لە ئێران بە شێوەیەکی بنەڕەتی و سیستماتیک چارەسەر بکرێ چونکە سیستەمی سیاسی و یاسایی نادێموکراتیکی کۆماری ئیسلامی خۆی بەستێنی پەرەسەندنی گەندەڵی خۆش کردوە. حەسەن ڕووحانی لە سمینارێک کە لە ژێر سەردێری "بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی" لە تاران گیرا، ڕایگەیاند کە هەر شتێک کە ڕکابەری نەبێ و بەڕێوەبردنەکەی قۆرخ کرابێ، شتێکی خراپە." زۆر کەس وتەکانی ڕووحانی یان وەک ڕەخنەگرتن لە سوپای پاسداران لێکدایەوە کە لە سەرەتای شۆڕشی ئێران وەک ڕێکخراوێکی نیزامی هاوتەریبی ئەرتەش دامەزرا بەڵام ئێستا بە شێوەیەکی زۆر بەرفراوان تێکەڵ بە ئابووری و سیاسەتی ئێران بووە. سوپای پاسداران چەند لقی هەیە کە لە بواری جۆراوجوری ئابووری دا چالاکن کە دەکرێ ئاماژە بە بونیاد و خاتەمول ئەنبیا بکەین. تەنیا خاتەمول ئەنبیا، کە لقی بیناسازی و موهەندیسی سوپای پاسدارانە، نزیک ٠٠٠، ٢٥ کارمەندی هەیە کە تاکوو ئێستا زیاتر لە ٧٥٠ پرۆژەیان لە بوارگەلی وەک ڕێگەوبان، سەدسازی و خەتی لوولەی گاز وەرگرتووە (گرووپی ڕند). سوپای پاسداران لەژێر دەسەڵاتی عەلی خامنەیی دایە؛ خامنەیی جگە لە دەسەڵاتێکی یاسایی یەکجار زۆر، هەروەها فەرماندەی سەرجەم هێزە چەکدارەکانی ئێرانە، سەرۆکی دەزگای دادوەری و دەزگای دەنگ و ڕەنگی کۆماری ئیسلامیش دیاری دەکا. شورای نیگابان کە وەک فیلترێک بۆ ڕێژیم کار دەکا تا چاوەدێری بە سەر کاندیدەکان بۆ هەڵبژاردنەکان بکا، وەک ئامرازێک لە دەستی ڕێبەری دایە. عەلی خامنەیی شەش ئەندامی شورای نیگابان ڕاستەوخۆ دیاری دەکا و شەش ئەندامی دیکەش لە ڕێگەی سەرۆکی دەزگای دادوەری، کە لە لایەن خامنەیی دیاری کردوە، دەستنیشان دەکرێن. دەسەلاتی ئیداری و یاسایی زۆری خامنەیی وادەکا کە هەر کات بیانهەوێ گۆشار بخەنە سەر نارازیان و بەشداری سیاسی زۆر کەم بکەنەوە.

محەممەد جەوادی زەریف، وەزیری دەرەوەی ئێران، لە کونفرانسێک لە سوئیس لە ٢٣ ژانویەی ٢٠١٥، ڕایگەیاند کە هێندێک گرووپ لە نێو ئێران و دەرەوەی ئێران لە گەمارۆکانی سەر ئێران بەهرەمەند دەبن (Karami). بێگومان گەمارۆکان قازانجی بە سوپای پاسداران گەیاندوە چونکە بە هۆی گەمارۆکان، کۆمپانیا دەرەکییەکان بە تایبەت کۆمپانیاکانی ئوروپایی ناچار بوون بازاری ئێران چۆل بکەن. بەشێکی زۆری ڕێکەوتنی ئەتۆمی ئێران و ڕۆژئاوا دەکرێ لە دەلاقەی شەڕی ئابووی و گەندەڵی نێو باڵەکانی نێو ڕێژیم سەیر بکرێ.

ئاکام گیری

چەندین سەرمایەدار و سیاسەتمەداری ئێرانی بە هۆی گەندەڵی دادگایی و سزا دراون. زۆربەی ئەو فایلە گەورانەی گەندەڵی بە هۆی ململانێی سیاسی نێو باڵەکانی ڕێژیم ئاشکرا بوون. بە هۆی ئەوەی یاسا و سیستمی سیاسی ئێران نادێموکراتیکە دەرەتانی ئەوە نیە کە بە شێوەیەکی بەرفراوان بە دژی گەندەڵی خەبات بکرێ. سیستمی سیاسی ئێران، لە لایەک بە هۆی دانی دەسەڵاتی زۆر بە کەسانێک وەک ڕێبەر و گرووپگەلێک وەک سوپای پاسداران و لە لایەکی دیکە بە هۆی لاوازبوونی دەنگ و خواستی خەڵک لە ساختاری سیاسی، پۆتانسیەلی گەندەڵبوون و خراپ بەکارهێنانی دەسەڵاتی زۆرە.

:Sources
The Rand Corporation. "The Rise of the Pasdaran," published on 2009 by National Defense In-.stitute
E.Torbat, Akbar. "Financial Corruption in Iran," published on March 2, 2013 by "Information ."Clearing House
Sadjadpour, Karim. "The Su-preme Leader," published 20 .June, 2015, Web
Rezaian, Jason. "Iran hangs key figure in banking scandal," published on May 24, 2014 on .the Washington Post
Karami, Arash. "Zarif: Some in Iran don't want sanctions to end," published on February 2, .2015 on the al-Monitor
Ansari, Ali. "Moral crisis threatens Iran's Revolutionary Guards," published on 11 June, .2010 on the Guardian
Merat, Arron Reza. "Iran's webs of corruption prevalent, but hidden," published on September .30, 2014 on al-Monitor
Nooryani, Bunny. "Statoil Admits Iran Bribe; U.S sets $21 Million Fine," published on Octo-ber 13, 2006 on www.bloomberg.come

ڕۆژهەڵاتی ئێران

ڕیفۆرمخوازی موحافزەکار

حەسەن شێخانی

باڵی چەپ لە دوای مەرگی خومەینی لە ساڵی ١٣٦٨ەوە و، دوای بەدەستەوەگرتنی هەر دوو دەسەڵاتی جێبەجێ کردن و یاسادانان لە لایەن باڵی ڕاستەوە، شێوەگۆڕینێک لە گوتاری دا پێک دێنێ و لە ساڵی ١٣٧٦ەوە لە ژێر ناوی ریفۆرمخواز دا خۆی فۆرمولە و پێناسە دەکا. تا هەنووکە ریفۆرمخوازەکان بە چەند قۆناغ دا تێپەڕیون، کە بە ئاماژەیەکی کورت بە دوو قۆناغی دەوڵەتی ئیسلاحات و دۆخی ریفۆرمخوازان لە سەردەمی ٨ ساڵەی دەوڵەتەکانی ئەحمەدی نژاد، لە سەر قۆناغی هەنووکەییان هەڵوێستە دەکەم؛ ئەوەی کە چۆن خۆیان پێناسە دەکەنەوە، چ چاوەڕوانییەکیان لە دەسەڵات هەیە، داخوازییەکانیان لە چ ئاستێک دا فۆرمولەبەندی دەکەن، فەزای سیاسی هەنووکەیی ئێران چ کاریگەرییەکی لە سەر تێکۆشانیان هەیە و چۆن بەرەوپیری هەڵبژاردنەکانی مانگی ڕەشەمە دەچن.

بە هۆی کۆسپگەلی پێکهاتەیی، کۆسپ نانەوەی ناوکی سەرەکی هێز و بەسەرداکەوتن و بێ ئەزموونی و بێ بەرنامەیی خۆیان، ریفۆرمخوازەکان نەیانتوانی لە سەردەمی ئیسلاحات دا ئامانجی پەرەسەندنی سیاسی وەدی بێنن و ئەو کرانەوە ڕێژەییە سیاسی و فەرهەنگیەی کە دروست ببوو، یاسامەندی بکەن کە دوای خۆیان بە ئاسانی لەبار نەچێ.

لە دوای هاتنە سەر کاری ئەحمەدی نژاد لە ساڵی ١٣٨٤ دا فەزای سیاسیی ئێران بەرەو داخران(ی زیاتر) دەچێ و دەرەتانی تێکۆشان و چالاکیی سیاسیی بەردەم ریفۆرمخوازەکان کەمتر دەبێتەوە؛ تا ئەوەی کە لە دوای هەڵبژارنەکانی سەرکۆماریی ١٣٨٨، دەکرێنە سووژەیەکی ئەمنییەتی و بە توندی دەخرێنە پەراوێزەوە. بە هاتنە سەر کاری ڕوحانی، تا ڕادەیەک دەرەتانی چالاکییان بۆ دێتەوە پێش. لەم قۆناغە دایە کە ریفۆرمخوازەکان دەیانەوێ بە لەبەرچاو گرتنی ڕاستینەی فەزای سیاسیی ئێران و هێزی ڕەوتی بەرامبەریان، خۆیان سەر لە نوێ پێناسە بکەنەوە و ئاستی داخوازییەکانیان بە پێی ئەو فەزایە دیاری بکەن. لەم بارەوە پێویستە ئەم خاڵانە ئاماژە پێ بکەم:

١)ڕەوتی ریفۆرمخواز، ڕەوتێکی فرەچەشنە. ئەم ڕەوتە ڕوانینێکی ڕوون و یەکگرتووی سەبارەت بە کۆمەڵگە و سیاسەت نییە. باڵی ریفۆرمخواز «تەیف»ێکە کە لە نێوان ئەمسەر و ئەوسەری تەیفەکە دا مەودایەکی واتادار لە ڕووی تێڕوانین و پێناسەکردنی چەمکی ریفۆرمخوازیی بەدی دەکرێ. ئەم ڕەوتە زیاتر لە ٢٠ حیزب و ڕێکخراوی سیاسی و چەندین حیزبی بە نایاسایی ڕاگەیەندراو لە خۆ دەگرێ. بە هۆی داخراویی فەزای سیاسیی ئێران، ئەو بەشە لە ریفۆرمخوازان دەرەتانی چالاکییان هەیە و خۆیان دەنوێنن کە میانەڕۆن و بە لەبەرچاوگرتنی فەزاکە خۆیان پێناسە دەکەن.

٢)لە نەبوونی حیزبەکانی «موشارکت» و «موجاهیدینی شۆڕشی ئیسلامی» و بە هۆی تازەدامەزراو بوونی حیزبی «یەکیەتیی نەتەوەیی ئێران» و «نەدای ئێرانییەکان»، لە نێو ڕەوتی ریفۆرمخواز دا حیزبی «کارگوزارانی سازندگی» کاریگەرییەکی زۆری هەیە. حیزبێک کە لە سەردەمی ئیسلاحات دا لە مابەینی دوو ڕەوتی ریفۆرمخواز و موحافزەکار دا جێی دەگرت. حیزبێک کە خاوەن ئاخێزگەیەکی ریفۆرمخوازیی نییە و زیاتر لە چوارچێوەی ڕاستی مۆدێرن دا جێ دەگرێ.

٣)لە ڕوانگەی چالاکانی ریفۆرمخوازەوە، ئەوان لە ڕابردوودا هەڵە و توندڕەوییان هەبووە. بە هۆی کێبەرکێی نێو گرووپیی لە ساڵی ٨٤ دا، زەبرێکی گەورەیان لە پەرەسەندنی ئێران لە هەموو بوارەکان دا وەشاند. لە پێکهاتنی فەزای داخراویی دوای هەڵبژاردنەکانی ٨٨یش بێ گوناح نەبوون. مەجلیسی نۆیەم تەنیا مەجلیسێکە کە ریفۆرمخوازەکان نەیانتوانیوە فەراکسیۆن پێک بێنن و ئەوەش نیشاندەری ئەوەیە کە چەندە تووشی هەڵە بوون. بە گوتەی خۆیان بە خەسارناسی و پێداچوونەوە بە ڕابردوودا، خۆیان سەر لە نوێ پێناسە دەکەنەوە، متمانەسازیی دەکەن، لە ڕێگەی تەعامول و ڕاوێژکاری لەگەڵ بنیاتگەلی وەک شۆرای نیگابانەوە، هەوڵی سڕینەوەی خراپ لێکتێگەیشتنەکان دەدەن و کار بۆ دەرچوونی پاڵێوراوەکانیان لە فیلتێری شۆرای نیگابان دەدەن. بەم خوێندنەوەیە کە ئاستی داخوازییەکانیان زۆر هێناوەتە خوار و بە گوتەی خۆیان، خۆیان «ریالیزە« کردووە.

٤)بۆچوونی زاڵ ئەوەیە کە نایانەوێ سۆنامی خۆپاڵاوتن دروست بکەن و ئەگەر کەسانێک دەزانن حەتمەن ڕەدی سەلاحییەت دەکرێن، خۆیان نەپاڵێون. ئەمەش لەم پێناوەدا شی دەکرێتەوە کە نایانەوێ تێچووی ڕەدی سەلاحییەتەکان بۆ شۆرای نیگابان بەرنە سەرێ و لەمەش وەک ئامرازی فشار بۆ سەر شۆرای نیگابان کەڵک وەربگرن. بۆ نموونە موحسین ڕەهامی بەرپرسی کومیتەی هەڵبژاردنەکانی شۆرای هاوئاهەنگیی ریفۆرمخوازەکان دەڵێ: تەعامول لەگەڵ شۆرای نیگابان درێژە دەدەین. شۆرای نیگابان نیگەرانی ئەوەیە کە کەسانی توندڕەو بچنە مەجلیس. ئێمە دەمانەوێ نیگەرانیەکانیان بڕەوێنینەوە؛ چونکە دەمانەوێ لە کەسانی میانەڕۆ کەڵک وەربگرین.(قسەکانی ڕەهامی تەواو).

ریفۆرمخوازەکان زیاتر لەوەی کە لە سەر شوناسی ریفۆرمخوازیی پێداگریی بکەن لە بیری ئەوە دان کە چۆن بگەڕێنەوە نێو سیستم و تەنانەت بۆ ئەوەی کە ئوسوولگەراکان و ناوکی سەرەکی هێز، ترسیان ڕێ نەنیشێت، زیاتر باس لە دووبارە بوونەوەی مۆدێلی مەجلیسی پێنجەم دەکەن، مەجلیسێک کە تێیدا ریفۆرمخوازەکان کەمایەتییەکی بەهێز بوون. بە گشتی وەک بەرچاو دەکەوێ ئەوان دەیانەوێ بە شێوەیەکی فابیانیستی بگەڕێنەوە نێو سیستم و سەقفی داخوازییەکانیان ئەوەندە بەرز دانەنێن کە لە لایەن چەقی قورسایی هێز لە کۆماری ئیسلامی دا بە ئاسانی وەک پێکهاتەشکێنی لێک بدرێتەوە. ڕویکەردێک کە لەلایەن دژبەرانی ڕادیکاڵی کۆماری ئیسلامییەوە وەک کۆنسێرڤاتیزە بوونی ریفۆرمخوازەکان لێک دەدرێتەوە.

نائارامی‌یەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و چەند قسەیەک

ڕەزا محەممەدئەمینی

هەر لە دوای سەرهەڵدانی بەناو «بەهاری عەرەبی» بەملاوە، زۆربەی وڵاتانی باکوری ئافریقا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەرەورووی شەری ناوخۆیی و کێشە و نائارامی بوونەوە. شەرو کێشە و نائارامی‌یەک کە ریشەی لە مێژووی دروست بوونی ئەو وڵاتانە لە لایەک و لەلایەکی دیکەش لە فرە نەتەوەیی و فرە ئایینی و فەرهەنگیان‌دا هەیە. دەکرێ بڵێین، هەنووکە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و بەتایبەت وڵاتانی وەک سووریە و عێراق و یەمەن بوونەتە مەیدانی ململانێی هێزە دژبەرە ناوخۆیی‌یەکان و وڵاتانی ناوچە و زلهێزەکانی جیهان. هێزە ناوخۆیی‌یەکان لەو وڵاتانە دا زۆر بێ‌بەزەیانە خەریکی کوشتار و جینوسایدی یەکترن و لەو سۆنگەیەوە هەموو یاساو ڕیساکانی مافی مرۆڤ و تەنانەت یاساکانی شەریان لەژێر پێ‌ناوە. هێز و دەوڵەتە ناوچەیی‌یەکانیش وەک ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران و تورکیە و عەرەبستانی سعوودی و .... وێڕای دژایەتی نەیارانیان لە ئاستی ناوچەکەدا، چالاکانە لەو شەر و نائارامی‌یانەدا بەشدارن و لەڕاستی دا کێشەو گرفتە ئاڵۆزەکانی ئەو وڵاتانەیان هەتادێ ئاڵۆزتر کردو. زلهێزە جیهانی‌یەکانیش و لە سەرووی هەموویانەوە ئامریکا و ڕووسیە، لەو بەینەدا بەبێ ڕەچاوکردنی سیاسەتێک و ئیستراتیژی‌یەکی وردبینانە کە لەگەڵ پێکهاتەی نەتەوەیی و ئایینی ئەو وڵاتانەدا بگونجێ و بە بێ‌لەبەرچاو گرتنی ریشەی کێشەکان، لە ڕوانگەی بەرژەوەندی‌یەکانی خۆیانەوە و تاڕادەی دژایەتی ئاشکرا لەگەڵ یەکتر، هەر جارە و بەپێی ئاڵوگۆرە سیاسیی و سەربازی‌یەکان، بەتەمای داسەپاندنی تەرح و گەڵاڵەی دڵخوازی خۆیانن.

لەیەمەن شەر و توندو تیژی‌یەکان گەیشتوونەتە ئاستێکی بێ‌وێنە و بەکردەوە عەرەبستانی سعودی و هاوپەیمانەکانی لە کەنداو لە شەری ناوخۆیی ئەو وڵاتە بەدژی حوسی‌یەکان‌دا چالاکانە بەشدارن و کۆماری ئیسلامی ئێرانیش کە لە هەموو کێشە ناوچەیی‌یەکان دەستی باڵای لە ئاژاوە نانەوە و دەستێوەردان‌دا هەیە بە ناردنی چەک و تەقەمەنیی و تەنانەت هێزی نیزامی، لایەنگری لە حوسی‌یەکان دەکات. لە ڕاستی دا ئەو وڵاتە شەرلێدراوە بۆتە گۆرەپانی ململانێی توندی نێوان کۆماری ئیسلامی ئێران و عەرەبستان و هاوپەیمانەکانی. دیارە لەو بەینەدا ئەوەی باجی ئەو شەرەماڵوێرانکەرە دادات، خەڵکی وەزاڵەهاتووی یەمەنە.

لە سووریە و عێراقیش بارودۆخەکە لەڕادەبەدەر دژوار و خراپ و خوێناوی‌یە و لەڕاستی دا ئەو دوو وڵاتە بوون بە دوو گۆمی خوێن و ڕۆژ نی‌یە بەسەدان کەس نەبنە قوربانی و بەهەزاران و بگرە دەیان هەزار کەس لەماڵ و شار و گوندەکانیان دەرنەکرێن و بەناچاری روو لە وڵاتانی دراوسێ و وڵاتانی ڕۆژئاوایی نەکەن. پەتای»داعش» و»ئەلقاعیدە» و دەستەو تاقمە توندرەوە ئیسلامی‌یەکان، کە لە هیچ چەشنە جینایەت و ئینسان‌کوژی‌یەک خۆنابوێرن لە لایەک و لەلایەکی دیکەش دەستێوەردانی وڵاتانی ناوچە وەک ئێران و تورکییە و...... کە هەرکام بەکردەوە و زۆر بە چڕی لایەنگری لە لایەنێک دەکەن، کێشەی ئەو دوو وڵاتەیان گەیاندۆتە ئاستێک کە پێشبینی ناکرێ چارەسەر بکرێ. تەنانەت ئەگەری لێکهەڵوەشانەوەی سووریە و عێراق و بگرە وڵاتی یەمەنیش زۆر زۆرترە لە مانەوەیان بە یەکپارچەیی. دیارە هەرچەند لە عێراق دەوڵەتی ناوەندی هەیە و لەلایەن زۆرینەی وڵاتانی جیهانەوە بەفەرمیی دانی پێدانراوە؛ بەڵام بوونی بەهێزی داعەش لە ناوچە عەرەبە سونی‌یەکان لەو وڵاتە و پێوەندی نەزۆر باش و تەنانەت گرژی دەوڵەتی بەغدا لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان لە هەموو بوارەکانەوە؛ سەرەڕای هەوڵ و تێکۆشانی ئامریکا و گوشار خستنە سەر لایەنەکان، بەتایبەت لایەنی کوردی، پێناچێ ئەو وڵاتەش لە دابەشبوون بێبەری بکات. لەڕاستی دا هەر لەدوای ڕاپەرینی باشوور لە ساڵی ١٩٩١ و بەتایبەت لەپاش هێرشی ئامریکا و ڕووخانی رژێمی بەعسی عێراق، ئەو وڵاتە بەکردەوە دابەش بووە بەسەر سێ دەسەڵاتی لەیەک جوودا، لەسەر بناغەی سێ پێکهاتەی ئەتنیکی و ئایینی جوودا کە بەڕێوەی دەبەن.

هەر لە پێوەندی لەگەڵ تەشەنەی شەر و نائارامی‌یەکانی سووریە و عێراق دا دەبینین لەلایەک هاوکێشە نێو نەتەوەیی‌یەکان و لەلایەکی دیکە، ڕێکارە نێودەوڵەتی‌یەکان کە لەلایەن زلهێزەکانەوە پەیرەو دەکرێ، هەتا دێ کێشەکانی ئەو دوو وڵاتە، بەتایبەت سووریە ئاڵۆزتر و ئەگەر و ڕێگا چارەکان لاوازتر دەکات. بۆوێنە، ئەگەر لە پێوەندی لەگەڵ لەسەر کار لادانی بەشار ئەسەد و دەستەو تاقمەکەی لەسەرەتادا وڵاتانی ڕۆژئاوایی لەگەڵ ئامریکا هاوڕا بوون، ئێستا بەلەبەرچاوگرتنی بەربەرەکانی سەختی هێزەکانی بەشار ئەسەد کە لەلایەن ئێران و ڕووسیەوە پشتیوانیان لێدەکرێ و هەروەها نادێموکرات بوونی ئۆپۆزسیۆنی ئەو ڕێژیمە سەرەڕۆیە کە باوەری بە هیچکام لە پرەنسیپە دێموکراتیکەکان نی‌یە و تەنانەت بەشێکی وەک «بەرەی نووسرەت» سەر بە ڕێکخراوی تێرۆریستی ئەلقاعیدەن؛ ئەو وڵاتانە هاتوونە سەرئەو باوەڕە کە دەکرێ بۆ هێوەرکردنەوەی بارودۆخەکە «تەعامول» لەگەڵ بەشار ئەسەد بکرێ و لەداهاتووی سیاسیی ئەو وڵاتە دا هەمیسان ڕۆڵی پێبدرێ. تەنانەت ئامریکاش ڕایگەیاندوە دەکرێ پرۆسەی لادانی ناوبراو، ماوەی چەند مانگ بۆ ساڵێک بخایێنێ. ئەوە لەحاڵێک دایە رووسیە هەر ئێستا بەکردەوە چۆتە بەرەی شەرەوە و هەرچەند فڕۆکە شەرکەرەکانی بە خەستی ناوەندە سەربازی و ئابووری‌یەکانی داعەشیان پێکاوە، بەڵام لەهەمان کات‌دا زەبری کوشەندەشیان لە ئۆپۆزیسیۆن و نەیارانی ئەسەد وەشاندوە کە بۆتە هۆی نارەزایەتی ئامریکا و تورکییە و ڕخنەیان لێگرتوە. دەوڵەتانی ئامریکاو تورکییە لە ماوەی چوار ساڵی ڕابردوودا زۆریان هەول داوە ئۆپۆزیسیۆنی سووریە بۆ لەناو بردنی دەسەڵاتی بەشار ئەسەد بەهێز بکەن و سروشتی‌یە بە هاتنی رووسەکان بۆ ناو ئەو یاری‌یە و زەبرلێدان لەو هێزانە توورە بن.

سیاسەتە دژبەرەکانی زلهێزەکان لە پێوەندی لەگەڵ کێشە ناوچەیی‌یەکان؛ دەستێوەردانەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران و توورکیە و سعوودی لە کێشەی ناوخۆیی ئەو وڵاتانە؛ ڕۆڵی حاشاهەڵنەگری نەتەوەی کورد لە هەر دوو بەشی باشوور و لەم چەند ساڵەی دواییش دا لە ڕۆژئاوای کوردستان کە سەرەڕای پێناخۆش بوونی وڵاتانی داگیرکەری کوردستان بوونەتە «ئەمری واقع» و لە هاوکێشەکانی ناوچەدا دەبێ جێگە و پێگەی شیاوی خۆیان پێبدرێ؛ پەرەسەندنی خێرای ڕێکخراوە تێرۆریستی‌یەکانی وەک داعەش و ئەلقاعیدە لە ناوچەکەدا و هاتنی بەهەزاران سەلەفی و توندرەوی ئیسلامی بۆ ناو ریزەکانی ئەم ڕێکخراوانە و کوچ و ئاوارە بوونی میلیۆنان مرۆڤی ئەو وڵاتە شەرلێدراوانە؛ دەربڕی ئەو ڕاستی‌یانەن کە بەڕوونی پێمان دڵێن لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەتایبەت لە کورت‌خایەن‌دا، وڵاتانی یەمەن و عێراق و سووریە بەرەو لێکترازان و هەڵوەشانەوە دەڕۆن و چند وڵات و قەوارەی سیاسیی نوێ پێک دێن. دیارە ئەوە کۆتایی ئەو سێناریۆیە نی‌یە و لە درێژ خایەن‌دا هەتا کێشە نەتەوەیی و ئایینی‌یەکان وەک کێشەی نەتەوەی کورد لە هەمووبەشەکانی کوردستان و کێشەی نەتەوەی فەلەستین و .... بە شێوەیەک لە شێوەکان چارەسەر نەکرێن ئەگەری شەر و ئاژاوە و کۆچ و ئاوارە بوون هەر دەمێنێ و بەرۆکی مرۆڤایەتی دەگرێ. لە ڕاستی‌دا وڵاتە دەسکردەکان کە تێکهەڵکێشی چەند ئەتنیک و ئایینێکن و زۆربەیان لە دوای شەری جیهانی یەکەمەوە لەلایەن زلهێزەکانەوە پێکهاتوون، یان دەبێ بەرەو دێمۆکراتیزاسیۆن بڕۆن و ماف و ئازادی‌یەکان لە هەموو بوارەکان‌دا بەکردەوە پیادە بکەن، یان بەرەو هەڵوەشانەوە هەنگاو بنێن. بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ توند و تیژی و شەر و ئاژاوە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەبێ ریشە و ناوەڕۆکی هەموو کێشەکان لە هەموو بوارەکانی سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری، زۆر زانستی‌یانە تاو وتوێ و هۆکارە سەلبی‌یەکانی دەست‌نیشان بکرێن و ڕێگا چارەی گونجاویان بۆ ببیندرێتەوە. دەکرێ بەشەر و بەربەرەکانی سەربازی بۆ وێنە، داعەش یان ئەلقاعیدە بۆ ماوەیەک لاواز یان سەرکوت بکرێن، بەڵام بۆ ویشک کردنی ریشەکانی تێرۆڕیزم و ئەو ڕێژیمانەی وەک کۆماری ئیسلامی هانی دەستەو تاقمە تێرۆڕیستی‌یەکان دەدەن، بۆ نەهێشتنی کارەساتە خوێناوی‌یەکانی ئەو بەڵایە کە خۆی لە سەلەفیەت و ئیسلامی ڕادیکاڵی تێکەڵاو بە توندترین شێوەکانی سەرەڕۆیی دەبینێتەوە، پێویستی بە خەباتێکی هەمەلایەنەی جیهانی‌یە و ئەوەش ڕێگایەکە لە داڵانی بەرین و دورو درێژی دێمۆکراتیزاسیۆنی کۆمەڵگاکان و دابیین کردنی دادپەروەری کۆمەڵایەتی دا تێپەر دەبێ.

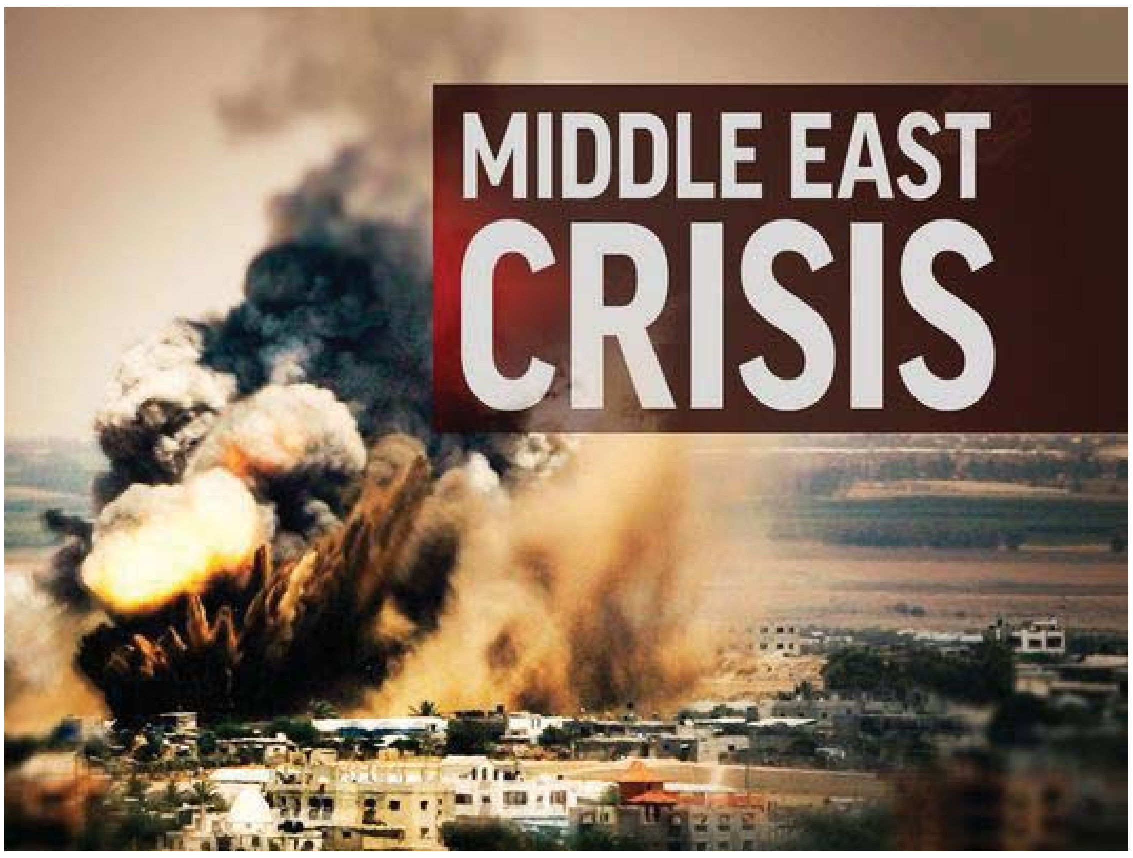

له‌ ڕۆژهه‌ڵاته‌وه‌...

لۆمپێنیزمی سەرجادە!

خالید محەممەدزادە

لۆمپێن دەستەواژەیەکی ئاڵمانیە بە کەسێکی بێکارو دەرەوەی بازنەی پرۆسەی کۆمەلایەتی دەگوتری، لە مانا هەرە گشتییەکەی بە تویژێک لە کۆمەلگا دەگوترێن کە بێبەش دەکرێن لە مافی سیاسیی‌و کۆمەلایەتی‌و هاولاتی بوون‌و هیچ ریگایەکی یاسایی نابینەوە بۆ تەعبیر لە خو کردن‌و زۆرجار لە ریگەی باجگیری‌و ریگری‌و لە پیناو وەدەستخستنی پارە هەموو کارێک دەکەن.

ئەم تویژە هەولدەدەن لە ریگای توندوتیژی نانەوە، باجگیری‌و، نانەوەی پشێوی کۆمەلایەتی‌و سیاسی، سەرنجی کۆمەلگا بۆ لای خۆیان راکێشین‌و لەو ریگایەوە کاریگەری بە سودی خویان دروست بکەن کە لە کۆمەلگای ئێستای کوردستان بەم تویژە دەگوترێ لاتولوت‌و، حکومەت لە ئێران ناوی«اراذل‌و اوباش»ی لەم تویژە ناوە.

بە کارهێنانی سیاسی ئەم دەستەواژەیە لە رووی سیاسیەوە بۆ یەکەمجار دەگەریتەوە بۆ کارل مارکس‌و فریدریش ئەنگلس لە کتێبە هاوبەشەکەیان(ئیدئۆلۆژی ئاڵمانی) بە ناوی لۆمپێنی پرۆلتاریا. ئەوان لەم کتێبەدا ئەم دەستەواژەیان بە کارهینا بۆ تەعبیرکردن لە توێژیکی کۆمەڵگا کە هیچ رۆلێکیان لە بەرهەمهێنان نیەو لە ریگاکانی دزی، کلاولەسەرنان‌و ریگری‌و باجگیری دریژە بە مانەوەی خۆیان دەدەن. مارکس ئەم تویژەی تومەتبار کرد بەوەی کە داردەستی بۆرژوازین‌و هەر بۆیە تومەتی دژە شۆرشی خستە پالیان.

رەنگە ئەم پیناسەی مارکس بۆ لۆمپێن تا رادەیەک لە گەل دۆخی لۆمپینیزم لە کوردستان بێتەوە بە سەرنجدان بەوەی کاتی لۆمپێنیک دەکوژرێ، هەر زوو تۆمەتبار دەکری بەوەی سەر بە حکومەت بووە. لە گەل ئەوەش‌دا کوشتنی ئەم کەسانە خۆشحالییەک لە نیو کۆمەڵگا دروست دەکات. تەنانەت لە جەرەیانی کوشتنی عەبدوڵلا ئاروەند، کەمنەبوون ئەو ئەندام حیزبیانەی بە خوشحالییەوە ئەوەیان خستەروو کە دەستیان هەبووە لە کوشتنی‌و، وەک هەنگاوێکی شۆرشگیرانە پەسندیان کرد.

لۆمپێنیزم بەرهەمی دۆخی کۆمەلایەتی‌و سیاسی کۆمەڵگایەو لە هەر کۆمەڵگایەک بە فۆرمێک خۆی پێناسە دەکات، زیاتر لەو کۆمەڵگایانە سەرهەڵدەدا کە پرۆسەی بەرەوپێشچوون تیادا ناکۆکی چینایەتی دروستدەکات، کە خوی لە ناعەدالەتی کۆمەلایەتی، بێکاری‌و نائۆمیدی بە باشبوونی گوزەران‌و هەلوەشانەوەی بنەما کەلتوری‌و ئەخلاقییەکانی کۆمەلگاو نەبوونی فۆرمیکی هاوبەشە بۆ پێکەوەیی بوون‌و پێکەوە ژیان.

لە دواجاردا نائۆمیدی‌و تورەو تەوسن بوونی ئەم تویژە لە ژیان وا دەکات، ئەم تویژە وەک ئالەتی دەستی حکومەت لە زۆر قۆناغ سودیان لێوەردەگیری‌و مێژووی سیاسی ئێرانیش چەندین نمونەی تیدایە کە چۆن ئەم تویژە تەنانەت توانیوانە کاریگەری سیاسی دروست بکەن لە ریگای تیرۆرو کوشتنی کەسە ناسراوەکانەوە، تەنانەت سودیان لێ وەرگیراوە بۆ سەرکوتی نارەزایی خەلکی.

لە کوردستان مێژوویەکی نوسراومان لە سەر لۆمپێنیزم‌و دەرکەوتەو کاریگەرییە سیاسیەکانی نیە، بەلام ئەم تویژە پێش قۆناغی شارنشینی وەک چەتەو ریگر لە ئەدەبیاتی کوردی ناوی هاتووە، زۆرجاریش ئەم ناوە لە لایەن حکومەتەوە بۆ سەرکردەی راپەڕینەکانی کورد بە کار هێنراوە، بەلام ئەم فۆرمەی ئێستا دیاردەیەکی تەواو شارنشینیەو، بۆ نمونە هەر گەرەکێک باندو دەستەی لۆمپێنیزمی خۆی هەیەو، هەموو کەس ناتوانی بی ئیزنی ئەمانە بچنە ئەو گەرەکانە.

لە نێو ئەو تویژە چەندین تاقم‌و کەس‌و لایەن هەن کە هەمیشە لە لایەن دەسەلاتەوە بە کارهێنراون بۆ بڵاوکردنەوەی مادەی هۆشبەر، تێکدانی چالاکیە مەدەنی‌و سیاسییەکان، هێرشکردنە سەر نارازیانی حکومەتی‌و تێکدانی کۆرو کوبونەوەی هاولاتی‌و تێکدانی ئارامی شارو دزی‌و راورووت‌و دەستدریژی بۆ سەر ژنان‌و پاکانە حیسابی حکومەتی لە سەر حیسابی هاولاتی.

ئەم تویژە بە پێچەوانەی لۆمپێنیزم لە ئێران ئەگەرچی نەیتوانیوە کاریگەری لە سەر رووداوە سیاسییەکانی کوردستان دروست بکات‌و دیاردەیەکی نۆییە لە کوردستان، بەڵام لە زۆرێک لە شارەکانی کوردستان، ئاسایشی خەڵکیان تێکداوە.

ئەم باندانە لە لایەن خەڵک‌و چالاکانی کۆمەڵگای مەدەنی تومەتبار دەکرێن بە تێکدانی تۆرمی سروشتی کۆمەلگاو پرۆسەی سیاسی، بە جۆرێک کە بەشی زۆری ئەم باندانە رۆڵیان هەیە لە بڵاوکردنەوەی مادەی هۆشبەر بە هاوکاری دەزگا ئەمنی‌و سیاسییەکانی حکومەت کە ئەمە دەتوانی ئاسایشی نەتەوەیی لە کوردستان بخاتە مەترسییەوە.

ئەمەش پێویستی بە رووبەرووبونەوەی نیشتمانی‌و پیدانی هۆشیاری گشتی هەیە بە هاولاتیان کە خەسارەکانی ئەم دیاردەیە تا ئاستی بنەبرکردنیان‌و گەرانەوەیان بۆ نیو رەوتی ئاسایی کۆمەڵگا کەم بکاتەوە.

لێکۆڵینه‌وه‌یه‌کی شیکاریی!

ئابووری ئێران له ژێر چه‌کمه‌ی سپای پاسداراندا!

رۆلی هێزه نیزامییه‌کان له ئابووری ئێران‌دا،

ئاگری باڵه‌کی

که‌باس له ئابووری ئێران ده‌کرێ یه‌که‌م نێو و یه‌که‌م بابه‌ت که دێته سه‌ر زمان سپای پاسدارنی شۆرشی ئیسلامییه، سپایه‌ک که له هیچی که‌م دانه‌ناوه بۆ بوون به حاکمی بێ ئه‌ملاو ئه‌ولای ئێران و ناوچه‌که.

سپای پاسداران له راستیدا یه‌ک شیرکه‌تی گه‌وره‌یه که چه‌کوچۆلیشی له‌به‌ر ده‌ست دایه، به‌مانای وشه مافیایه‌کی چه‌کداره، سپای پاسداران له‌راستیدا حکومه‌تی سێبه‌ری ئێرانه که کۆمه‌ڵێک ئه‌فسه‌ری نیزامی دیکتاتۆریه‌تێکی گه‌وره‌ی ئابووری و نیزامیان بۆخۆیان دروستکردوه به هاوکاری دین و رێبه‌ره دینیه‌کان.

سپای پاسداران و بازاری بۆرس.

به‌گوێره‌ی زانیاریه‌کان له بۆرسی شاری تاران دا نزیک به ٧ میلیۆن کۆدی به‌ش(سه‌هام) تۆمار کراوه، ٤ میلیۆن به‌شدار بوو(سه‌هام‌دار) ده‌توان کرین و فرۆشتن به‌و به‌شانه‌وه بکه‌ن، به‌ڵام به پێی وته‌ی به‌رپرسانی ئه‌و ناوه‌ندی بۆرسی تاران ته‌نها ٢٠ هه‌زار به‌شدار بوو له بازاری بورسی تاراندا چالاکن. زانیاریه‌کان ئه‌وه‌مان بۆ روون ده‌که‌نه‌وه که ساڵی پار ٥٤،٢ هه‌زار میلیار تمه‌ن له هاتوو چۆدا بووه له نیوان «کریار و فرۆشیاره‌کانی» بازاری بۆرسی تاراندا.

به پێی راپۆرتی ساڵانه‌ی بازاری بۆرسی تاران زیاتر له ٢٠ له‌سه‌دی ئه‌و کڕین و فرۆشتانه ته‌نها ٢ ناوه‌ندی ئابووری گه‌وه‌ری سه‌ر به‌ده‌وڵه‌ت و به‌تایبه‌تی سپای پاسداران ئه‌نجام دراون ئه‌ویش (کارگزاری صبا تامین) که په‌یوه‌ندی داره به سندوقی سه‌رمایه‌یی رێکخراوی تامینی کۆمه‌لایه‌تی (سازمان تامین اجتماعی) که به به‌شی (سه‌همی) ١١،٢ له‌سه‌دی و هه‌روه‌ها بانکی میللی به ١٠،٣ له‌سه‌د به‌شداری کرین و فرۆشتنی(سهم) بوون له بازاری بورسی تاراندا، که یه‌که‌میان سه‌ر به سپای پاسداران و ئه‌ویتریان سه‌ر به حکومه‌ته.

به‌پێی ئه‌و راپۆراتانه‌ی که بڵاوبوونه‌وه نزیک ٢٧ میلیارد تمه‌ن له‌و ٥٤ میلیارد تمه‌نه‌یی که له هاتووچۆی نێوان به‌شدار بووانی بورس دا بووه، پوڵی ئه‌و ناوه‌ندانه بووه که سه‌ر به حکومه‌ت و سپای پاسدارن بووه، که‌متر له ٥٠٪ ئه‌و پوڵه له ژێر ده‌ستی بازرگانه‌کانی تر دا بووه. له ١٥٧ شیرکه‌تی که له بورسی تاراندا تۆمار کراون ته‌نها ١٠١ شیرکه‌ت به شێوه‌ی به‌رده‌وام کاریان کردوه که له‌و ١٠٧ شیرکه‌ته ١٠ دانه‌یان که راسته‌وخۆ له‌گه‌ل سپایی پاسداران په‌یوه‌ندیان هه‌یه و به‌شێکن له لق و پۆپه‌کانی قه‌رارگایی خاتم ئه‌نبیا.. (پتروشیمی خلیجی فارس، گسترش نفت و گاز پارسیان، سه‌رمایه‌گذار غدیر، سرمایه‌گذار نفت وگاز و پتروشیمی تامین، فولاد مبارکه، نفتی بندر عباس، شرکت ارتباطات سیار، شرکت مخابرات ایران، بانک ملت و ایران خودرو) .

ئه‌و ١٠ شیرکه‌ته راسته‌وخۆ په‌یوه‌ندیان به سپای پاسدارن و ناوه‌نده‌کانی ده‌سه‌ڵاتی حکومه‌تی کۆماری ئێسلامی ئیرانه‌وه هه‌یه، له هه‌موو جیهان بۆرسه جێگای شه‌فاف سازی ئابووری ئه‌و وڵاته‌یه، به‌ڵام له ئێراندا بۆرس بۆته جێگایی ململانێی حکومه‌ت(باڵه جیایه‌کانی ناو حکومه‌ت) و هێزه سه‌ربازیه‌کان (سپای پاسدارن و به‌سیج)، بۆیه بۆرسی تاران نه‌ک هه‌ر جێگای شه‌فاف سازیی بۆ ئابووری نیه له ئێراندا به‌ڵکو به پێچه‌وانه‌شه‌وه بوونی نیزامیه‌کان له ناو ئابووری ئیراندا وایکردوه که ئابوری ئه‌و وڵاته مایه پوچه بێت!

سپای پاسداران و ئابووری ئێران.

به وته‌ی دیپلۆماته رۆژئاواییه‌کان سپای پاسداران گه‌وره‌ترین داهاتی به‌ده‌ست هێناوه له گه‌مارۆکانی سه‌ر ئێران، به پێچه‌وانه‌وه خه‌ڵک گه‌وره‌ترین زه‌ره‌مه‌ند بوون له گه‌مارۆکان. دیپلۆماته‌کان رایانگه‌یاندووه که ئه‌گه‌ر گه‌مارۆکانیش له‌سه‌ر ئێران لابچێت ئه‌وا دیسان سپای پاسداران سودمه‌نترین لایه‌ن ده‌بێت له ئیراندا، چونکه هه‌موو جومگه‌کانی ئابوری ئێران له ده‌ست سپا دایه.

به‌پێی راپۆرتی ئاژانسی رۆیتێرز؛ رێژه‌ی فرۆشی ساڵانه‌ی ئیمپراتۆریه‌تی سپای پاسداران له نێوان ١٠ تا ١٢ میلیارد دۆلاره که ئه‌و رێژه‌یه یه‌ک له سه‌ر شه‌شی (٦/١) داهاتی حکومه‌تی ئێرانه. هه‌روه‌ها رۆیتێر ده‌لێت: که ئه‌و پوڵه‌ی سپای پاسداران له به‌شه‌کانی گه‌شت و گوزار، وزه و گواستنه و گه‌یاندن، ئاوه‌دانکردنه‌وه و مخابرات و ئینترنێت سه‌رمایه‌گوزاری کراوه، بۆیه ده‌لێن له‌گه‌ڵ لابردنی گه‌مارۆکان سپاس رێژه‌ی ٣٠٪ داهاتی زیاد ده‌کات.

به‌پێی وته‌ی ئابووری ناسانی جیهان رێژه‌ی پاره‌ی بلۆکه کراوی ئێران له سه‌رده‌می گه‌مارۆکاندا نزیک به ١٥٠ میلیارد دۆلاره که ئه‌و رێژه‌یه ٣٠٪ له‌کاتی ئازاد کردنی دا ده‌بێته داهات بۆ سپای پاسدارن، واته ٤٥ میلیارد دۆلار. له راستیدا ئه‌و خاڵه بۆته جێگایی ناکۆکی نێوان کۆماریه‌کان و دێمۆکراته‌کانی ئه‌مریکا، کۆماریه‌کان ده‌لێن: که ئه‌و رێژه پۆڵه به‌بێ هیچ به‌ربه‌ستێک ده‌گاته ده‌ست سپای پاسدارن ، سپای پاسدارانیش دابه‌شی ده‌کا به‌سه‌ر لق و پۆپه‌کانی له عێراق و لوبنان و سوریه، که ئه‌وه ده‌بێته هه‌ره‌شه بۆسه‌ر ئه‌مریکا.

شیرکه‌تی «خاته‌م ئه‌نبیا» که نوێنه‌رایه‌تی سپای پاسداران ده‌کات له پرۆژه ئابووریه‌کاندا، له کاتی ئێستادا به‌ڵێنده‌ری سه‌ره‌کی ناوچه‌ی گازی پارسی جنوبه، هه‌روه‌ها به‌ڵێنده‌ری هێلی میترۆی تارانه که نرخی ١.٢ میلیارد دۆلاره و هێڵی لووله‌ی گازی پاکستان به نرخی ٢ میلیارد و ٥٠٠ میلیۆن دۆلاره ، هه‌موو ئه‌و پرۆژانه به بێ رکابه‌ر راسته‌وخۆ دراون به قه‌رارگای خاته‌م ئه‌نبیا.

سپای پاسداران کۆنترۆڵی ته‌واویی ترمیناڵه‌کانی فرۆکه‌خانه و به‌نده‌ره و خاڵه سنووریه‌کانی له‌ژێر ده‌ست دایه و زۆر به‌ئاسانی بێ دانی هیچ گومرگێک کالاکانی شیرکه‌ته‌کانی خۆی هاورده‌ی ئیران ده‌کات، ئه‌مه وته‌ی بازرگانێکی ئێرانیه که بۆ سپای پاسدارن کار ده‌کات و ئه‌و زانیاریانه‌ی بۆ ئاژانسی رۆیتێرز ئاشکرا کردووه.

سپای پاسداران کارو باره‌کانی خۆی له رێگای ناوه‌نده جیاوازه‌کان و به ناوی جۆراوجۆر گه‌شه پێداوه، له‌وانه بونیادیی «مستضعفان»، ستادی ئیجرای فه‌رمانی ئیمام زۆر ناوه‌ندی تر.. هه‌رچه‌نده پێشوتریش باسمان کرد که قه‌رارگای خاتم ئه‌نبیا به‌هێزترین لقی سپای پاسدارانه که له‌بواری بیناسازی و ئاوه‌دان کردنه‌وه‌دا کار ده‌کات، به‌پێی زانیاریه‌کان سپای پاسداران ٨١٢ شیرکه‌تی له ناوخۆی ئێران و ده‌ره‌وه‌ی ئێران دا تۆمار کراون که هه‌موویان له ژێر ده‌سه‌لاتی ئه‌و ئیمپراتۆریه‌ته سه‌ربازیه‌دایه، که هه‌ر که‌س له ده‌ره‌وه‌ی ئێرانه‌وه بێت و بیهه‌وێ سه‌رمایه‌گوزاری بکات ده‌بێ له‌گه‌ڵ یه‌کێک له‌و ٨١٢ شیرکه‌ته ببێته شه‌ریکه به‌ش. له کاتی ئێستادا سپای پاسداران ١٧٠٠ گرێبه‌ستی حکومه‌تی هه‌یه، که به‌و گرێبه‌ستانه سپای پاسدارانی کردووته گه‌وره‌ترین هێزی ئابوری ئێران و ناوچه‌که.

له راستیدا رۆلی سپا دوای هاتنه سه‌ر کاری ئه‌حمه‌دی نژاد له ساڵی ١٣٨٤ زیاتر بوو و له کابینه‌ی ئه‌ودا ٥ وه‌زیر سپایی هه‌بووه،و هه‌ر له‌و سه‌رده‌مه‌شدا بوو که مه‌یدانه‌کانی گاز و نه‌وت درا به سپای پاسدارن، دوای رووداوه‌کانی هه‌ڵبژاردنی ساڵی ١٣٨٨ ی ئێراندا سپای پاسدارن توانی له کێ به‌رکێیه‌کی نابه‌رامبه‌ر شرکه‌تی مخابراتی ئێران بکرێت، له‌دوای ساڵی ٨٨ ئیتر سپای پاسداران بێ هیچ به‌ربه‌ستێک و له ژێر فه‌رمانی عه‌لی خامنه‌یی دا ده‌ستی کرد به په‌ل و پۆهاویشتن له هه‌موو بواره‌کانی ژیانی ئێرانیه‌کاندا.

قه‌رارگای ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی خاته‌م ئه‌نبیا

قه‌رارگای خاته‌م ئه‌نبیا له کۆمه‌ڵێک موهه‌ندیسی تایبه‌ت به رێگا و بان و بیناسازی له‌سه‌رده‌می ٨ ساڵه‌ی شه‌ری ئێران و عێراق کاریان کردوه،پێک هاتوه. دوای شه‌ڕ به‌هاوکاری سه‌رۆک کۆماری ئه‌وکاتی ئێران و به پشت به‌ستن به ئه‌سلی ١٤٨ قانونی ئه‌ساسی که ده‌لێ :هێزه نیزامیه‌کان له‌کاتی ئارامی و ئاشتی دا ده‌توانن به‌شدار بن که ئاوه‌دان کردنه‌وه و بنیات نانه‌وه، قه‌رارگای خاتم ئه‌نبیای سپای پاسدارن به پشت به‌ستن به‌و ئه‌سله واریدی ئه‌و کاره بووه.

هه‌ڵبه‌ت به‌شدار بوونی سپای پاسداران له ئابووری ئێراندا، مشت و مڕێکی زۆری له‌سه‌ر ساز کرا و که نابێ سپا پێگه به که‌رتی تایبه‌ت ته‌نگ بکات، به‌ڵام به پشتیوانی ئه‌وکاتی رێبه‌ری ئێران و سه‌رۆک کۆماری ئه‌وکات گوێ نه‌دار به‌و ناره‌زایه‌تیانه و سپا به‌شێوی ره‌سمی و قانوونی به‌شداری کرد له ئابووری ئێران.

سه‌ره‌تا سپا به‌دروست کردنی قه‌راگای ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی خاته‌م ئه‌نبیا و دوو لقی تر له‌و قه‌رارگایه ٢ شیرکه‌تی» رزمندگان و رزمجو «هاته نێو کایه ئابووریه‌کانه‌وه، به‌هانه‌ی هاتنه نێو ئه‌و کاره‌ش ئه‌وه بوو که له‌دوای شه‌ری ئیران و عێراق ژماره‌یه‌کی زۆر ده‌زگا و که‌ل و په‌لی رێگا دروست کردن و بینا ساز کردن له به‌ره‌کانی شه‌ر به‌جێ مابوو. به پێ وته‌ی یه‌کێک له فه‌رمانده‌کانی سپا له ساڵی ١٣٦٨ تا ساڵی ١٣٨٥ سپای پاسداران توانیویه‌تی که زیاتر له ٢٠٠٠ پرۆژه‌ی پیشه‌سازی و کانگایی له ئێراندا جێ به‌جێ بکات. ناوه‌ندی (کوثران) که یه‌کێکی تر له ناوه‌نده‌کانی تری سپایه و له‌سه‌رده‌می سه‌رۆک کۆماری خاته‌می دا توانی پرۆژه‌ی گه‌یاندی ئاو بۆ ٨٨٠٠ هێکتار له پارێزگای خوزستان و ناوچه‌ی «ئومیدیه» وه‌ربگرێت که تێکرایی پرۆژه‌که نزیک به ١ میلیارد دۆلار بوو.

تا پێش ساڵی ١٣٩٠ به‌پێ ئه‌سلێک سپا ئیجازه‌ی نه‌بوو که ئه‌و پرۆژانه وه‌ربگرێت که له ١٠٠ میلیارد تمه‌ن که‌مترن به‌ڵام دوای گۆرانکاریه‌کانی نێو ئیران و ده‌ست بڵاوی سپای پاسدارن ئێدی سپای پاسدارن ده‌ستی گرت به سه‌ر پرۆژه بچووکه‌کانیش دا.

قه‌راگایی خاته‌م ئه‌نبیا له‌کاتی ئێستادا ٥٠٠٠ هه‌زار شیرکه‌تی گه‌وره و بچووک کار بۆ ئه‌و قه‌رارگایه ده‌که‌ن، به پیی گوته‌ی به‌رپرسی قه‌رارگای خاته‌م ئه‌نبیا ١٣٥ هه‌زار که‌س کاری تێدا ده‌کات که ئه‌و ژماره‌یه به‌شێوه‌ی ره‌سمی و وه‌ک پاسدار وه‌زیفه به‌شداری کاره ئابووریه‌کانی ئه‌و قه‌رارگا سه‌ربازیه‌ن، له‌و ١٣٥ هه‌زاره، ٢ هه‌زار و ٥٠٠ که‌سی ئه‌وانه راسته‌وخۆ له فه‌رمانده‌رانی سپایی پاسداران. جگه له‌و ژماره که‌سانه‌ی سه‌ره‌وه ٥٠٠ هه‌زار که‌سی تر به‌شێوه‌ی قه‌راردادی کار له‌گه‌ڵ ئه‌و قه‌رارگایه ده‌که‌ن.

سه‌رچاوه‌کان:

١. رادیو زمانه، http://www.radiozamaneh.com/٢٣٤٦١٠
٢. ماڵپه‌ری ئه‌لعه‌ربیه، http://farsi.alarabiya.net
٣. ماڵپه‌ری اخبار روز
٤. ماڵپه‌ری www.dw.com
٥. رادیو فه‌رانسه.
٦. ماڵپه‌ری که‌لیمه
٧. ماڵپه‌ری سپای پاسدارن
٨. ماڵپه‌ری فارس نیوز

ناوی شیرکه‌ت یان ناوه‌ند	ئه‌رزش به دۆلار	سه‌ر به‌چ لایه‌نێکه
پالایشگایی ئیسفه‌هان	٢،١ میلیارد	له‌لایه‌ن سپای پاسدارنه‌وه کڕدراوه
بانکی پارسیان	له ١٩ میلیارد دۆلار سپای پاسدارن ١،٧ میلیارد دۆلاری به‌ش هه‌یه	
سه‌نایعی پیرۆشیمی ئێران	٨٠٠ هه‌زار دۆلار	٦٠% سپا ئیداره‌ی ده‌کات
پیترۆشیمی پارس	٧٠٠ هه‌زار دۆلار	٤٠% سپا ئیداره‌ی ده‌کات
پیترۆشیمی مارون	٦٠٠ هه‌زار دۆلار	١٩% سپا ئیداره‌ی ده‌کات
سه‌نایعی ئالمنیۆمی ئێران	٤٠٠ میلیۆن دۆلار	له‌لایه‌ن سپاوه کڕدراوه، ته‌نها زه‌ویه‌کانی ئه‌و کارخانه‌یه ئه‌رزشی ٣٠٠ میلیۆن دۆلاری هه‌یه
مه‌عده‌نی ئاسن له ئه‌نگوران	٢ میلیارد دۆلار	به قیمه‌تی ١،٨ میلیارد دۆلار له‌لایه‌ن سپاوه کردراوه.
بانکه‌کانی سادرات، میلله‌ت، تیجاره‌ت		١٠ تا ١٥ % سپای پاسدارن به‌شی هه‌یه له‌و بانکه گه‌ورانه‌ی ئیراندا
سه‌نایعی ده‌ریایی سه‌درا	١٥٠ میلیۆن دۆلار	نرخی واقعی یه‌ک میلیارد دۆلاره که له‌یه‌ن سپاوه کردراوه.
شیرکه‌تی پیشه‌سازی ئیران	١٥٠ میلیۆن دۆلار	له‌لایه‌ن سپای پاسدارانه‌وه کڕدراوه
کارخانه‌ی تراکتۆری ته‌ورێز	١٨٠ میلیۆن دۆلار قیمه‌تی له‌سه‌ر دانراوه که قیمه‌تی ئه‌سلێ ٤٠٠ میلیۆن بووه	سپای پاسدارن به ١٧٠ میلیۆن کریویه‌تی.

کوردەکان جگە لە شاخەکان هیچ هاوڕێیەکیان نییە

ئەوە قسەی پێشمەرگەکانە

بێری شەلماشی

بێری شلّماشی ڕاپۆرتێکی لە سەر حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە گەورەترین ڕۆژنامەی هولە ندی دا بڵاو کردوەتەوە کە تێی دا خە باتی کۆنی حیزبی گرێ داوەتەوە بە ئەوڕۆ لە ڕێگای وێنا کردنی ژیانی پێشەرگانە ی دایک و بابی خۆیەوە کاتێک لە تەمەنی دوو ساڵان بوەو ژیانی ئێستای پێشمەرگەکانی حیزب لە ناوچە شاخاویەکانی کێلە شین. ئەمەی خوارەوە دەقی ڕاپوڕتی خاتو بێری شەڵماشییە:

کوردەکان جگە لە شاخە کان هیچ هاوڕێیەکیان نییە، ئەوە قسەی پێشمەرگەکانە

کچی پێشمەرگە یەکی دێرین، واتە بێری شلّماشی گە ڕاوەتەوە بۆ ناوچەیەکی سنوریی نێوان ئێران و عێراق. لێرە بۆمب بەردەبنەوە، بە لاّم ئەمن ئیدی نالەرزم. ئاسۆ زەرد هە لّدەگەڕێ بە تە قینەوەی بۆمبێک کە بڕێک لە دووریی ئەم ناوچە یەوە دە تە قێتەوە. چەند چرکە یەکی پێ دەچێ تا دەنگە کەی دەگاتە ئێمە. ئەمن وا هەست دەکەم کە وەک گێژەڵوکەیەکی توند دەچێ. یەکەم بۆمب لە دورەوە دە تە قێتەوە. لە پڕ ئەو بیرەوەریانە لە ناخم دا زیندو دەبنەوە، کە باش لە بیرم نە مابون. بۆنی سووتاوی ئاگرێک بە بەرلوتم دا دێ کە لە ڕاستی دا نایبینم، کە چی تفتایی لە سەر زمانم هەست پێ دەکەم و فشار دە خاتە سەر لوتم. جارێک بابم بۆی گێڕامەوە کە چۆن پاش بارانی بۆمبان ئەمنی لە بن دارێک دۆزیوەتەوە کە لە ترسان لەرزیوم.

دایکی باشترین هاوڕێم لەو بۆمبارانەدا چاوێکی لەدەست دا، چونکە خۆی بەسەر کوڕەکەی دادابو تا زیان نە بینێ. ئەو کوڕە و من دوو ساڵان بوین. مان بەسەرەوەن، هەست دەکەم هەروەک ئەو کاتە بچوک بومەوە، بەڵام هەوڵ دەدەم خۆ ڕابگرم تا کەس هەستی پی نەکا. کاتێک فەرماندەی پێشمەرگەکان دێتە لام و دەڵێ؛ چاوت لێیە، کچە پێشمەرگەیەکی ڕاستە قینەی. ئاڵای کوردستان لە تەنیشت ئاڕمی حزبی دێمهوکڕاتی کوردستان دەشەکێتەوە. حیزبێکی کوردستانی ئێران بە حەفتا ساڵ مێژووی تێکۆشانەوە، کە دیارە مێژووی دەسپێکی ژیانی منیش لە خۆی دا دەشارێتەوە. لەسەرەتای دامەزرانی دا ئەو حیزبە ناوی پێشمەرگەی لە سەر ئەو خەباتکارانە داناوە، کە ئامادە بوون گیانی خۆیان بەخت کەن بۆ مافی ڕەوای گەلەکەیان. دایک و بابی من وەک دوو پێشمەرگەی لاو لە نێو ئەو حیزبە دا لە گەڵ یەکتر ئاشنابون ولە ناوچە شاخاوییەکان لە بارەگای ناوەندیی حیزب دا زەماوندیان کرد. دایکم کۆچی دوایی کردوە و باوکم تا ئێستاش لە دوورە وڵاتی هەر چالاکە بۆ مەسەلەی کورد، بە هیوای ئەوەی کە ڕۆژێک بگەڕێتەوە وڵاتەکەی خۆی، کە زیاتر لە سی ساڵە نەیدیوە.

کاوبۆی شاخی

ڕەنگە هیچ کاتێک وەک ئێستا لە چیرۆکی دایک و بابم نیزیک نە بوبمەوە،وەک لە و سەر دانەدا بۆلای حیزبی دێموکڕاتی کوردستان کە ماوەیەکە هێزەکانی گەڕاونەوە نێو شاخەکان. لە تەنیشتم پێشمەرگەیەک دانیشتوە کە بە دەستێکی ئیشارە بۆ من دەکا و پێم دەڵێ کە ئاخر جار کە منی دیوە قەدم تەنیا هەشتا سانتیمیتر بووە. بە دەستەکەی دیشی کەڵاشینکۆفێکی گرتوە و سیمایەکی بەخۆی

لە چالاکی ژنانی سەر بە حیزبی دێموکڕات دا. ڕژیم شارەکانی کوردستانی گرتبۆوە، بەڵام پێشمەرگەکان لە هەمو گوندەکان و ناوچە شاخاوییەکانی کوردستان دا چالاک بوون. کاتێک ئەمن لە ساڵی 1983 دا لە زگی دایکم دا بووم، ئەو کاتە دایکم لە لایەن ڕژیمەوە گیراو

کە لە سەر سنوری نێوان ئێران و عێڕاق لە ناوچە شاخاوییەکان دا جێگیر ببون. لە سەرەتا دا ئێمە لە چادرێک دا دەنوستین، بە لاّم ئەمن پوشەکی پاریسم پێوە بو. تا ئەو کاتەی لە کامپەکە ماینەوە کە بۆمبارانەکان مە جالیان لێ بڕین.

داوە کە دەکرێ ناوی کاوبۆی شاخی لەسەر دانێی. پێموایە ئەو کەلاّشینکۆفە هەر هی ئەو کاتەیە کە من هیچم لە بیر نەماوە، هەرچەند زۆر ئارەزوو دەکەم شتێکم لەو کاتە وەبیر بێتەوە، بەڵام بیرەوەرییەکانم تەنیا لە نێو هێندێک وێنەدا تۆمارکراون کە لە نیو شاخەکان دا گیراون.

تا ڕووخانی ڕژیمی پاشایەتی لە ساڵی 1979 دا کوردەکان و ئایەتوڵلا کان هەرچەند هەمان بەرنامەیان نەبو، بەڵام دوژمنەکەیان یەک بو. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لە دوای شۆڕش داوای خودموختاری بۆ کوردەکان کرد و خۆی بە نوێنەری ناسیونالیزمی کوردی ناساند بەڵام بە ئاشکرا ڕای گەیاند کە داوای جیابونەوە ناکا. حیزب دەی هەویست لە چوارچێوەی ئێران دا مەسەلەی کورد چارەسەر بکرێ و کورد لە ناوچەکانی خۆی دا بڕیاردەر بێ. حیزبی دێموکرات کۆنتڕۆڵی زووربەی ناوچە کوردستانییەکانی بە دەستەوە گرت. بەڵام ڕژیمی تازە هاتو بە لشکر کێشیەکی گەورەوە هاتە سەرکوردەکان و بە شەڕی خوێناوی هەمو ناوچەکانی گرتەوە.

پانتۆڵی فشی کوردی

دایکم لە کاتی شۆڕشی گەلانی ئێران دا 17 ساڵ بووە، ئەو لەو کاتەوە پەیوەندی بە حیزبەوە گرتوە،، بە دوای یەکسانی دا گەڕاوە، وەکو ژن و وەکو کوردیش. لەگەڵ هێندێک لە ڕفیقەکانی لە مەدرەسەی پەروەردە کردنی مامۆستایان دا ڕۆڵێکی گەورەیاندیوە

چەندین مانگ لە ژێر شکەنجە دابو تا کاتێک حیزب ئەوی لەگەڵ زیندانیەکی ڕژیم گۆڕیەوە و لە مردن ڕزگاری کرد. کاتێک ئازاد بو بە منەوە بەرەو پاریس ڕۆیی تا بچێتە لای باوکم کە ئەوکات بۆ مەئمورییەتێکی دیپلۆماتی لەوێ بو. بە و پێیە من لە زگی دایکم دا زیندانی بووم و لە پاریس بە ئاوارەیی لە دایک بووم.

ئەمن چیرۆکی خۆم لە زمان هێندێک هاوڕێوە دەبیەمەوە، کە لەسەر ژیانی ڕابردووی ئێمە قسە دەکەن. ئەوان باسی دایکم وەک قارەمانێک دە کەن کە زۆر کەسی بۆ خەبات هانداوە، تەنیا کەسێک لە نێو بنە مالەکەیان کە لیباسی شیک و جوانی شاری گۆڕیوەتەوە بە پانتۆڵی فشی پێشمەرگانەی کوردی. بابیشم هەر لە سەرەتای لاوییەوە لە گەڵ خەبات تێکەڵ بووە. بەم دواییانە بۆی گێڕاومەوە کە چۆن زۆر بە منداڵی شاهیدی تیرەباران کردنی برا بە نێوبانگەکەی خۆی بە ناوی مەلا ئاوارە بووە لە لایەن ڕژیمی پاشایەتیەوە. بە هۆی ئەوەی کە یەکێک لە ڕێبەرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بووە. ئەو ڕووداوە باوکی منی بە جۆرێک هەژاندووە کە نەی دەتوانی بیر لە هیچی دیکە بکاتەوە جگە لە گرتنە پێشی ڕێگای مامم. بۆیە هەستی خەباتگێڕی لە دایک و بابم دا هێندە بە هێز بو کە دوای لە دایکبونی من دیسان لە پاریس ڕا بە خۆ و بە مەلۆتکەیەکەوە کە من بووم گەڕانەوە بۆ شاخەکانی کوردستان. بۆ نێو پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان

لیستی تیرۆڕ

لە بیرم ماوە کە ئاخرەکەی ساڵی 1986 بەرەو ئوروپا گەڕاینەوە و خۆمان لە ئاپارتمانێک لە شاری لێواردن لە هولەند دیتەوە. بەڵام ئەو کاتە لە ئوروپاش ترسی زۆر لە دەستی درێژی تیرۆڕی ئایەتوڵڵاکان هەبو. دەستی درێژی تیرۆڕی کۆماری ئیسلامی تا ئوروپاش درێژ ببۆە. لیستێکی تیرۆڕی چالاکانی ئێرانی و و کورد هەبو کە ناوی باوکی منیشی تێدا بو. لە ساڵی 1989 دا مامۆستای باوکی من، ڕێبەری حیزبی دێموکڕات واتە دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملو، بە ناوی ووت و وێژلە لایەن ڕژیمی ئێرانەوە کێشرایە وییەن و لە سەر میزی ووت و وێژ لە لایەن تیمێکی تیرۆڕی ڕژیمە وەکە بە ناو بۆ ووت و وێژ هاتبون تیرۆڕ کرا.

پاش ساڵەها خەبات و شەڕی خوێناوی ساڵی 1992 کوردستانی عێڕاق کەوتە دەست کوردەکان. حیزبی دێموکڕاتی کوردستان لەو بەشە ئازادە دا بارەگای ڕێبەرایەتی خۆی دامەزراند. لەو کاتەوە ناوەندی حیزبەکە لە سەربازخانەیەکی گەورەی زەمانی ڕژیمی سەددام حوسێن داکە بە ماشێن سەعاتێک لە هەولێر دوورە، دامەزراوە. ئەوێ پڕە لە هاوڕێی دایک و بابم. ئەوان لە نیزیک ئەو ناوەندە لە خانوی بچوک دا دەژین و تا ئێستاش چاوەڕوانی ئاڵ و گۆڕ لە ئێران دەکەن. بەڵام بە شێوەیەکی بەردەوام لاوانی نێو خۆی کوردستانی ئێرانیش دێن و پێیانەوە زیاد دەبن.

چەند مانگ لەمەوبەر، لە ژێر کاریگەری گەشە کردنی خەباتی کورد لە کوردستانی تورکیە، عێراق و سوریە دا، ئاگری خەباتی کورد لە کوردستانی ئێرانیش بڵێسەی دایەوە. لە مانگی مای دا خۆپیشاندانی گەورەی نارەزایەتی هاتە ئاراوە لە شارەگەورەکانی کوردستانی ئێران دا و لە دەرەوەی شارەکانیش جوڵەی تازە هەیە. لە بەر ئەوەی کوردستانی عێراق لە دژی داعش بە زاهیر لە گەڵ ئێران لە یەک بەرە دایە، ڕێگا بە حیزبە دیارەکانی کوردستانی ئێران نادرێ کە لە شەڕ دژی داعش دا بەشداری بکەن. ئەوە دەیتوانی وەک تەمرینێک وابێ بۆیان لە خەباتیان دا لە دژی ڕژیمی ئێران.

بۆیە ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بڕیاری دا پێشمەرگەکانی بنێرێتەوە شاخەکان ودوای نیزیک بە 20 ساڵ لەوێ جێگیریان بکاتەوە. دوور لە بەرەی داعش و ڕێک بەرامبەر بە دوژمنی ڕاستەوخۆی خۆیان.

شەش سەعات بە ماشێن برۆ بەرەو شاخەکان، حیزبی دێموکڕاتی کوردستان 7 پۆستی لە جێگای ستراتیژیک لە سەر سنوری ئێران و عێراق داناوە. هەروەها لە نێو خۆی ئێرانیش دا گروهی کۆماندۆی حیزب چالاکن. ئەو کۆماندۆیانەی کە هەر ئەو حەفتەیە لە گەڵ هێزەکانی کۆماری ئیسلامی دەرگیر بوون. لەو کامپەدا کە ئەمن سەرم داوە خەریکی خاوێنکردنەوەی کەلاشینکۆفە کۆنە کانیانن، چونکە خەتەری هەمو شتێک هەیە. ئەمن هێندێک لاو دەبینم کە تازە لە نێو خۆی ئێرانەوە هاتوون و پەیوەندیان بە حیزبەوە کردوە، چونکە هیچ داهاتویەکیان لە ژیانی ئەوێ دا بەدی نەکردوە. هەروەها هاوڕێکانی دایک و بابم دەبینم. بۆ ئەوان شاخەکان وەک ماڵی خۆیان وان. ئەوان شانازی بەوە دەکەن کە ڕێبازی پێشمەرگایەتی دیسان بگوێزنەوە بۆ نەوەکانی داهاتو.

لەو کاتەوە کە شەڕی دژی داعش دەستی پێ کردووە، بەخۆشیەوە جیهان ڕۆڵی گرنگی پێشمەرگە دەبینێ. ئەوە پیاوێک دەڵێ کە لە سەرۆی 60 ساڵەوەیە. پێشمەرگەیەکی لاو بە گوێم دا دەچەپێنێ کە پێویستە لە گەڵ ئەو پێشمەرگە بە تەجروبەیە ووت و وێژ بکەم. ئێمە قەرار دا دەنێین کە ڕۆژی دوایی وت و وێژەکە بکەین، بێ ئەوەی لە ئاڵ و گۆڕەکانی شەوی داهاتو ئاگادار بین و بزانین کە بەیانی زوو دەبێ ئەو کامپە بە جێ بێڵین.

حەز و ئارەزوو

ئێمە لە چادرێکی گەورەدا چا دەخۆینەوەو یەکسەر هەست پێ دەکەین کە پێشمەرگە بوون بەدرێژایی مێژووی خۆی ستایلێکی ژیانی تایبەت بە خۆی هێناوەتە ئاراوە، کە باوکم زۆر جار بە حەز و ئارەزووەوە باسی دەکا. نەوعێک نۆستالژی تێدا شاراوەیە، لێرە لە سەر سنوری ئێران، زۆرتر لە جێگای دیکە،ئەو ژیانی پێشمەرگایەتیە خۆی زیندوو دەکاتەوە، تەنانەت زیاتر لە و جێگایەی کە بەرەکانی شەڕی داعشی لێیە. لە کاتێک دا شەڕی داعش بە چەکی مۆدێرن دەکرێ و لە دەشتەکانی نیزیک عەڕەبستانە، لێرە پێشمەرگەکان لە نێو دڵی کوردستان دان، لە نێو شاخەکان دا کە ئەوان دەپارێزن و لە جێگایەکن کە پ.ک.ک شی لێیە.

ئەمن پرسیار لە فەرماندە خالید وەنەوشە دەکەم، ئێوە لێرە چ دەکەن و ئایا ئیمکانی ڕوودانی شەڕ هەیە؟ ئەو لە وەڵام دا دەڵێ: ئەتۆ بە چاوی خۆت دەبینی ئێمە لێرە چ دەکەین. لە کاتێک دا کە دەورەیەکی تازەیچامان بۆ دێنن، بە پێکەنینەوە ئیشارە بە پێشمەرگە لاوەکان دەکا، کە گۆرانی بەسەر کچان دا هەڵ دەڵێن. ڕەنگە بە گوێ گرتن لەوانە هەر لە بیرت بچێتەوە کە لە کامپێکی نیزامی دای. بە خۆشیەوە دوای ماوەیەک ئەمن ڕێگا دەدرێم کە بەشداری بکەم لە بەرنامەی دەورەی نیزامی دا کە لە لایەن ڕیان، تەنیا سەربازی ئەمریکایی کە لە نێو حیزب دا هەیە، بە ڕێوە دەچێ. لە دڵی خۆم دا بە بوونی ئەو سەربازە ئەمریکاییە دڵخۆش نیم، چونکە ئێرە جێگای خەباتی ئەو نییە و بە گومانم لەوەی کە لەگەڵ ئامانجەکانی حیزب دا ئاشنابێ، بەڵام پێشمەرگەکان دژی نەزەری منن و پێیان وایە زۆر باشە کە ئەو جۆرە کەسانە بێن و یارمەتی بدەن. ئەوان دەڵێن هەرچۆنێک بێ ڕژیمی ئێران دوژمنی هەردووک لامانە و بۆ خەباتی ئێمەش باشە ئەگەر بێگانەکان بێن و لەسەر خەباتی ئێمە بدوێن لە میدیا جیهانیەکان دا. هەر بۆیەش بە درێژایی ڕۆژ کامێرامانێک بە دوای ڕایانەوەیە. ئەو تازەترین تکنیکەکانی شەڕ و شێوەی تەقە کردن فێری پێشمەرگەکان دەکا، وەک ئەوەی کە لە ئەفغانستان فێری بووە. ئەمن زۆرم بۆ سەرنج ڕاکێش نییە، بەڵام دەبینم کە پێشمەرگەلاوەکان چۆن گوێی بۆ دەگرن و چەندیان پێویستە ئەو تکنیکانە فێر بن. بۆیە منیش بەو قەناعەتە دەگەم کە ئەو دەرسانەیان پێویستە ئەگەر لە داهاتو دا توشی شەڕ بن.

کاتێک قسە لە گەڵ سمکۆ دەکەم، لاوێکی 19 ساڵە خەڵکی شارەکەی دایکم و ئەو شارەی کە لە قۆناغێک دا کۆماری کوردستانی لێ ڕاگەیەنرا، لێی دەپرسم کە وەزعی ئێران بە ڕاستی ئەوەندە خراپ بو کە ئەو بە پێویستی بزانێ بە جێی بێڵێ؟ ئەو دەڵێ کە لە تەواوی ژیانی دا چەوسێنراوەتەوە. ئەو دەڵێ کە نەتەوە ژێر دەستەکان لە ئێران دا، بە تایبەت کوردەکان لە هەمو بارێکەوە لە ژێر فشار دان. ئەوە ئامۆزا و پورزاکانی خۆم وەبیر دێنێتەوە کە دەرسی چاکیان خوێندوەو بونە ئارشیتێکت، ڕەوانناس یا کارگەردانی فیلم کەچی هیچ کارێکیان نییە، چونکە هەمیشە لاوە فارسەکان بەسەر ئەوان دا تەرجیع دەدرێن و کارەکان دەدرێن بە ئەوان و تەنانەت لە ناو ئەوانیش کەسانێک هەڵدەبژێردرێن کە دایک و باوکیان لایەنگری ڕژیم بن. سمکۆ باسی ئەو ڕۆژە دەکا کە جیاوازیەکە بۆ ئەو دەستی پی کردوە. ئەو دەڵێ؛ کاتێک لە دایک بوم ناوی من لە دەفتەری سەبتی ئەحواڵ ڕەت کرایەوە. ئەتۆ تەنیا ئازادی ناو لە نێو لیستێک دا هەڵبژێری کە دەوڵەت دای ناوە و هەمو ناوی شیعەن. سمکۆ وێنەی دوکتور قاسملوی بە ئێخەی خۆیەوە هەڵواسیوە کە لە وییەن تیرۆڕ کرا. ئەو دەڵێ حیزبی قاسملوی هەڵبژاردوە چونکە ئیدیۆلۆژییەکەی سەرنجی ئەوی ڕاکێشاوە. قاسملو بۆچونەکانی سۆسیال دێموکڕاتی لە ئوروپا فێر بوو ئەوانەی وەرگێڕایە سەر زمانێکی سیاسی ئەوتۆ کە خەڵکەکەی خۆی تێی بگا. لە سەرەتا دا هزر و لە دوایی دا چەکی پێناساندن بۆ بەرگری لە خۆ کردن.

لە ماوەی سێ مانگ تەمرینی پێشمەرگایەتی دا لە ناوەندە نیزمانیەکەی نیزیک هەولێر، ئەو تەنیا دەرسی نیزامی نە خوێندوە، بەڵکو دەرسی کۆمەڵایەتیشی خوێندوە. باشە ئەدی لێرە چ دەکەی لەو شاخانەدا؟ لە شەهریار دەپرسم، پێشمەرگەیەکی دیکەی لاو. دایک و بابی ئەویش هەروەک دایک و بابی من، پێش لە دایک بونی ئەو لە گەڵ حیزبی دێموکڕات بوون. وەڵام دەداتەوە، کە ئیلزامەن بۆشەر لێرە نین. بوونی ئێمە لێرە وورە دەدا بە کۆمەڵانی خەڵک لە نێو خۆی وڵات. ئەو ئیشارە بۆ لای ئێران دەکا. جاران پێشمەرگە لە نێو شارەکانی خۆشمان هە بوون. ئەوە باوەڕی دەدا بە خەڵک. ئەمن لێرەم چونکە ئاوری هیوا لە دڵی پێشمەرگە و ئەندامە کۆنەکان دا دەبینم، وەک باوکی خۆم بۆ وێنە، هەروەها باوکی تۆ. هەمو چاوەڕوانی ڕۆژانی گەشە و بوژانەوەی حیزبەکەمانن.

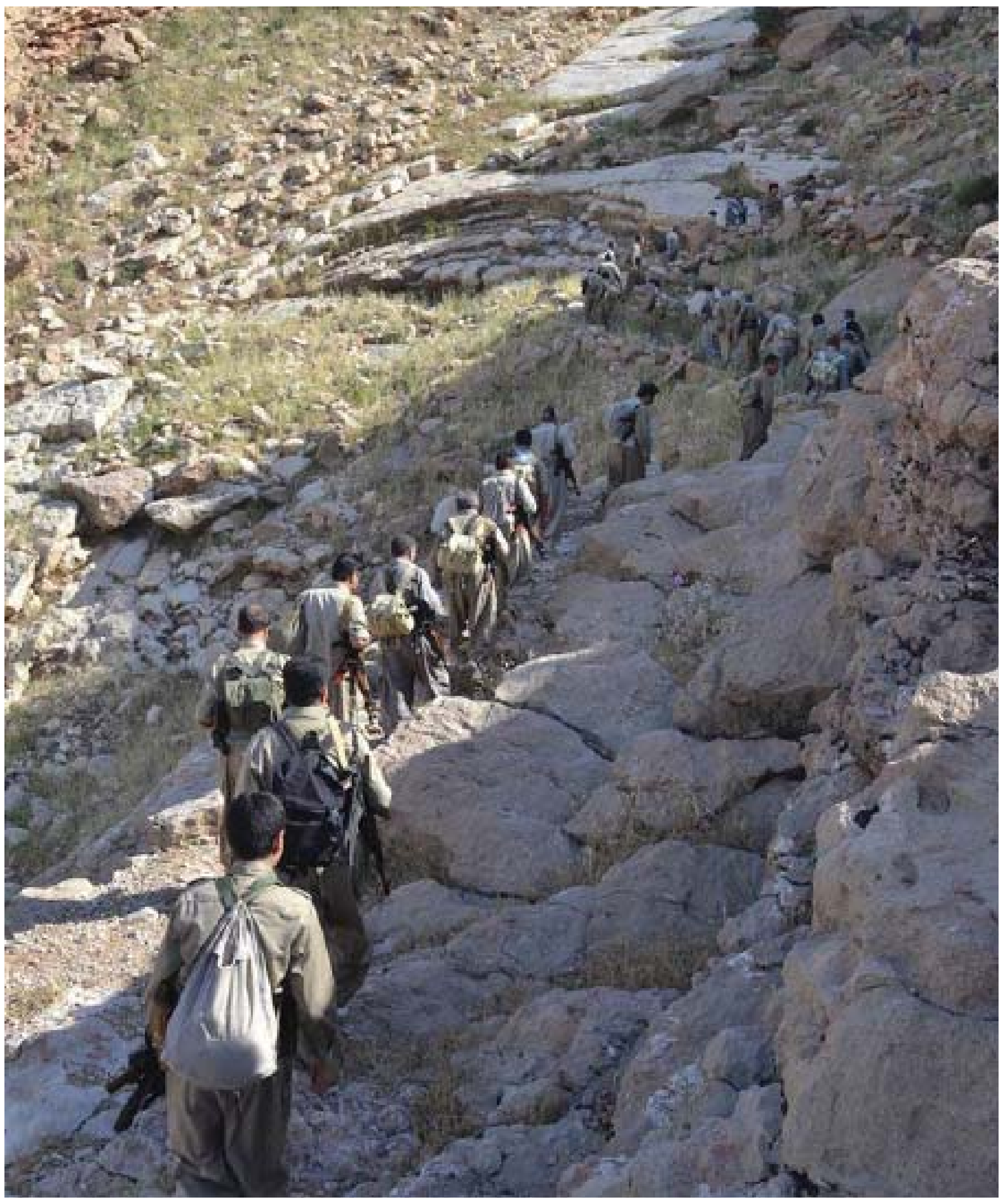

ئازاد، ئەو پێشمەرگەیەی ئەمن لە هەولێرەوە لە گەڵی هاتوم، ڕوونی دەکاتەوە کە کوردەکان لە نێو خۆی ئێران، کە هات و چۆی کوردستانی عێراق دەکەن، لە دوورەوە سڵاو دەنێرن بۆ پێشمەرگەکانی خۆیان کاتێک توشیان دەبن و زۆر شانازیان پێوە دەکەن.

ئیعدامەکان

ئازاد باسی ئەو ڕاپۆرتانەش دەکا کە ڕێکراوی مافی مرۆڤی کوردستان بڵاوی کردونەوە لە سەر ئێران و زۆر دڵ گرانە لەوەی کە سەرۆکی تازەی وڵات حەسەنی ڕوحانی بەڵێنەکانی سەردەمی هەڵبژاردنی وەدی نەهێناوە. ئەو دەڵێ ئێستاش ژمارەیەکی زۆر لە زیندانیە سیاسیەکان لە سێدارە دەدرێن. ئەمنێستی ئینتەرناشناڵ باسی زیاتر لە 700 کەسی کردوە کە تەنیا لەوساڵ دا ئیعدام کراون، کە لە نێویان دا چەند ئەندامی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانیشی تێدا بووە. جگە لەوە دەزگای چاوەدێری بەسەر مافی مرۆڤ دا ڕادەگەیەنی کە لە ئێران دا فشار لەسەر چالاکی سیاسی و تەنانەت کلتوریش زۆرە. بە تایبەت کوردەکان، ئازەریەکان، عەرەبەکان و بلوچەکان و نەتەوەکانی دیکە فشاری زۆریان لەسەرە. جگە لەوانەش بلۆگ نوسەکان، ڕۆژنامەنوسەکان، فیلم سازەکان و ئەوانەی دیکە کە کاری فکری دەکەن ڕوو بەڕووی دژوارترین فشارەکان دەبنەوە.

ئەمنێستی ئینتەرناشناڵ هەر لەو حەفتەیەدا بانگەوازی داوە بۆ ئازاد کردنی فیلم سازێک کە 8 ساڵ زیندانی بۆ بڕاوەتەوە. لە سەر ئەوەی کە گۆیا لە فەیسبوک دا هێرشی کردوەتە سەر دەوڵەت. ناسراوتر لەوە ئەو باسانەن کە لە سەر جەعفەر پەناهی، کە 20 ساڵ حەپسی خانەگی بۆ بڕاوەتەوە لە گەڵ قەدەغە کردنی فیلمسازی، یان بەهمەنی قوبادی کە لە ساڵی 2009 وە لە بەر فشارەکان وڵاتی بەجێ هێشتوە.

وەختێک ئێوارە دادێ هەر کەس بۆ جێگای خۆی دەگەڕێ. لێرەو لەوێ پێشمەرگەیەک بە کێشک ڕاوەستاوە. شەهریار دەڵێئەوە بۆ بەر پەرچ دانەوەی هێرش کەرانە. ڕۆژ دیمەنێکی جوان لە شاخەکان دروست دەکا. ئەمن باڵندان دەبینم،، کە بە شێوەیەکی ئازاد لە سەر سنورەکان دەفڕن. چراکانی نیگەهبانی ئێرانیەکان لە لای ئەوبەری تیشک دەدەنەوە. ئەمن ددانەکانم لە ئاوی تانکیەکە دەشۆم. لە نیزیک چادرەکەی خۆمەوە دەنگی ڕیانم لە نێو کیسە خەوەکەیەوە گوێ لێ دەبێ کە شۆخی لە گەڵ پێشمەرگەکان دەکا. بیر لەوە دەکەمەوە کە دەبێ کێی دیکەش گوێی لێ بگرێ.

لێرە ئێرکۆمان پێویست نییە، هەوای شاخەکان فێنکاییمان بۆ دێنێ و لە خەومان دەکا، تا ئەو کاتەی کە ئێف شازدە لە تورکییەوە هەڵدەفڕن و خەومان لێ دەزڕێنن . لە پێش دا وا بیر دەکەمەوە کە ڕاستەوخۆ دەچنە سەر پ.ک.ک کە زیاتر لە داعش بۆمبەکانی تورکیەی بەسەر دا دەبارێ، بەڵام فڕۆکەکان بە سەر سەری مە دا دەگەڕێنەوە. ئەمن نام هەوێ بترسم، بە لام ژیانی من لەو کاتە دا لە دەست سیاسەتی تورکیە دایە، کە نە ئەمن و نە کەسانی دیکەی کە لەم کامپەن هیچ کارێکمان بە تورکیە هەیە.

فەرماندە پێدەکەنێ کە ئەمن ناترسم لە چەند فڕۆکەیەک. پێشمەرگەیەکی دیکە زۆری لەمن دەکا بچمە بن بەردێکی و دەشڵێ کە شیرنی ترس لە بیر دەباتەوە و لەرزین ناهێڵێ لە کاتی ئاوادا. ئەمن نەدەلەرزیم، ئەمجارەیان نا. بەڵام شکم لەوە دا نییە کە ئەو بۆخۆشی دەترسا. فڕۆکەیەک ڕاست بەسەر کامپەکەمان دا دەوران دەدا. ئەمن هەست بە هیچیی دەکەم، لە ژێر ڕاداری تورکیە دا، لە سەر ئەرزی عێراق و لە ژێر دیدی نیزامی ئێران دا. ئەوەهەستێکە کە ئەگەر کورد بی هەتە. بە خۆشیەوە بۆمبەکانی دیکەش بۆ لای ئێمە نایەن و چەند کێوێک لەولاترەوە بەر دەبنەوە.

مینەکان

ڕۆژی دوایی بە یانی زوو بەرەو کامپێکی دیکە وەڕێ دەکەوین. ئەمن کاری بەیانیم لە دەستشوییەکی کاتی جی بەجێ دەکەم، بەڵام پێم ڕادەگەیەنرێ کە نابێ بە سەرەوەی دەستشوییەکەدا بگەڕێمەوە، چونکە لەو جێگەدا مینی چێنراو زۆرە. هێندەم ئیشتیا لەوەیە کە بچمە لایەکەی دیکە، چونکە لەوێ سنوری کوردستانی ئێران دەست پێ دەکا، ئەو بەشە لە کوردستان کە ڕەگەکانی من لەوێن. بەڵام لەوەی زۆرتر لە حاڵی حازر دا ناتوانم نیزیکتر ببمەوە، ناتوانم تا ئاڵ و گۆڕ لە ئێران دا پێک نەیە.

ڕەنگە ئەو بۆچونە ڕاست بێ کە دەڵێن، کە ئێمەی کورد هیچ هاوڕێمان نین جگە لە شاخەکان. بە لام لە دڵی خۆمدا هیوا دەخوازم کە دیالۆگی ئەمریکا و ئێران زۆرتر شوێن دانێ و تەنیا لەسەر چەکی ئەتۆمی و قازانجی ئابوری نەبێ. بەشکو مافی مرۆڤیش بێتە نێو بەرنامە تا کەلاشینکۆفەکان بچنەوە عمبار و هەمو کەس بەرەوماڵی خۆی بگەڕێتەوە، تەنانەت باوکی منیش.

سەرچاوە: سایتی کوردستان و کورد http://www.kurdistanukurd.

ئەدەب و هونەر

کوردستان

ژمارە: ٦٦٥
١٨ی ڕەزبەری ١٣٩٤
١٠ی ئۆکتۆبری ٢٠١٥

ڕۆژی جیهانی «وەرگێران»و چەند سەرنجێک لەم بارەوە

عەلی لەیلاخ

کاتێک بۆ یەکەمجار لەلایەن قدیس «سنت جرۆم» کتێبی پیرۆزی مەسیحیەکان لە زمانی عێبرییەوە وەرگێراوە سەر زمانی لاتین، ئاستی ئەم کارە بەنرخە واتە وەرگێران، تاڕادەیەک بە نرخ بوو کە بوو بە هۆی ئەوە کە ساڵرۆژی مردنی، واتە ٣٠سیپتامبر(٤٢٠)ی زایینی بەرانبەر بە٨ی ڕەزبەر ببێتە ڕۆژی جیهانی «وەرگێران»لە دنیاو بەم بۆنەوە گرینگی باشترو زیاتر بەم ژانرە ئەدەبی وزمانەوانییە بدرێت.

ئەم پیشنیارە لە ساڵی ١٩٩١ی زایینی لە لایەن فیدراسیۆنی نیونەتەوەیی «وەرگێران» بە مەبەستی سەرەنجدانی باشتر بە پیشەی وەرگێران هاتە ئاراوە،هەتا ڕێکخراوە فەرهەنگی و جیهانییەکان ئاورێکی جیدی لەم قەڵەمبەدەستان و هەڵسووڕانی ئەم بوارە گرینگە بدەنەوە.

لە بارەی «وەرگێر»ی باش و سەرکەوتوو بیروڕای زۆر هەیە، بە رواڵەت «وەرگێر» بە کەسێک دەگوترێ کە دوو زمان بە باشی تێبگات و، بتوانێ بابەتەکانی زمانێک بۆ سەر زمانێکیتر بگوازێتەوە. بەڵام ئەمە بە تەنیایی بەس نیە، بەڵکوو هێندیک لێهاتوویی و تایبەتمەندیی دیکەیان بۆ «وەرگێر» داناوە. بۆ نموونە پسپۆری زمانەوانی «یوجین نایدا» دەڵێ: کەسێک کە خاوەنی بەرهەمێکی بەرچاو نەبێت ناتوانێ بەرهەمێکی بەرچاو وەرگێران بکات. وەرگێر دەبێ وەکوو کاراکتەرێک بە لێهاتوویی لە نێوان گەمە زمانوانی ودەستە واژەکانی دوو زمان ڕۆل بگیرێ.

هەروەها «ناباکۆف» نووسەری بە ناوبانگی رووسی لەم بارەوە دەبیژێت: لێهاتووی نووسەری «وەرگێر» دەبێ لە ئاستی خاوەن بەرهەمەکەدا بێ.

بە وەردانەوەو سەرەنجدان بە بیروڕای ئەم دوو خاوەن ڕایە لەسەر «وەرگێر» بوومان دەردەکەوێت کە جیاوازێکی قووڵ هەیە لە نێوان کەسێک کە دووزمان یا چەند زمان دەزانێ لە گەڵ «وەرگێر».

وەرگیر پیویستە لە ژێرخان وباری مانایی ئەو دووزمانە کە دەیهەوێت بابەتێک تەرجومە بکاتەوە بزانێت و بە باشی لە نێوانی دوو زمانی «دەسپێک ومەبەست»(مبدا و مقصد) خاوەن زانست بێ هەتا بە باشترین شێوە ئەرکی ئەدەبی و زمانی خۆی بە جێ بگەێنێ. واتا لە هەردوو زمانەکە بە تایبەتی زمانی «مەبەست» بۆ نواندنی مەبەستی نووسەرەکە لێهاتووتر بێ، دەنا ناتوانی ئامەنەتدارێکی باش بێت. ورەنگە خوێنەرانیش بە هەڵە ببات وهەروەها زەبر لە ناوەڕۆکی بابەتەکە بدات. بە پێچەوانەوە وەرگێری بەتوانا دەتوانێ گیانی تازەتر و بە پێویست تر بخاتە جەستەی کەلام و هەستی نووسەرو، بە ماندووبوون دەتوانێ لە نواندنی جوان و بە پیزی خاوەنی دەقەکە، ڕۆڵی هەبێ و ببێتە بەشێکی گرینگ و بەرچاو لە ئافراندنی ئەندیشەو، ئامانجی سەرەکیی نووسەری بەرهەمی «دەسپێک».

بەشێک لە تایبەتمەندییەکانی وەرگێری سەرکەوتوو بەگوتەی «ئادین دولە«:

ـ وەرگێر دەبێ لە ناوەڕۆکی تێکست و مەبەستی نووسەر بە باشی تێبگا.

ـ وەرگێر دەبێ زانیارێکی باشی هەبێ لە هەردوو زمان کە تێدا هەڵسووڕە واتە زمانی (مبدا ومقصد).

ـ وەرگێر دەبێ لە وەرگێرانی «وشە بە وشە« کە بە ناوەڕۆکی دەقەکە و جوانی بابەتەکە زیان دەگەیێنێ، خۆی ببوێرێ.

ـ وەرگێر دەبێ بە خۆ ماندوو کردن لە هەڵبژاردن و دۆزینەوەی وشەو دەستەواژەی شیاو هاوشان لە گەڵ زمانی بابەتەکە بتوانێ کاریگەریی کەلامی و زمانی دابنێ بەسەر خوێنەر.

ـ وەرگێر دەبێ شێوازی زارەکیی و ناوچەیی هەردوو زمانەکە بزانێت.

ئەو ئەزموونە سەرکەوتووانەی کە لە وەرگێراندا بەتایبەت «وەرگێرانی» کوردیدا دەبینین بە تەواوی بۆچوونی «ئادین دولە« و توێژەرانی دیکە پشت ڕاست دەکاتەوە کە تا هەر ڕادەیەک نووسەری وەرگێر بە زانیاری و وردبینیەوە بابەتێک وەربگێرێتەوە بە ڕاستی خزمەتێکی بە پیت و بە بەهرە دەکات بە بەرزکردنی ئاستی وشیاری و ئاگایی گەلەکەی لە بوارە جیاجیاکاندا وەکوو»ئەدەبیات، مێژوو، فەلسەفە، زانست.... هەروەها کاتێک بەرەهەمەکانی گەلی خۆی دەگوازێتەوە بۆ سەر زمانەکانی دیکە، واتا دەبێتە ئەوە کە ئەدەب و کلتووری گەلی خۆی بە جوانی بۆ گەلانی دیکە نواندوە و ئاکامی ئەم نواندە دەبێتە هۆی ناسیاری وتێگەیشتنی گەلان. ئەمە لە کاتێک دایە کە زۆر جار کەتمانی مێژووی و ململانێی نەتەوەکان دەگەرێتەوە بۆ یەکتر نەناسینی فیکریی و فەرهەنگی. کەواتە «وەرگێر»ی بە توانا دەتوانێ نوێنەری گەلەکەی خۆی بێ بۆ هاوردەکردنی بەهرەی فیکری و هزری گەلانی دنیاو، هەروەها هەناردنی دەنگ و ڕەنگی جڤاکو نیشتمانی خۆی.

ئەمرۆکە ئیتر «وەرگێر» ماشینی دیلماج کردنەوەی بێ هەست ونەست نیە لە بواری «وەرگیران»ی جیددیدا، بەڵکوو کاراکتەرێکی قەڵەم بەدەستەو، لە جوانی بەخشین بەو زمان وبەرهەمانەی ئێمە لێ تێ ناگەین دەوری بەرچاو دەگێڕێ.

ئەو پردی جێ متمانەیە بۆ ئاڵوگۆر کردنی دەنگی فەرهەنگەکان و ئەندیشەکان کە یەک ناسین وگەشەی کۆمەڵایەتی و فیکری بەدواوەیە «وەرگێر» و پێشەی «وەرگێر»ییە، کە لە دنیای ئەدەب وزمانوانی بە حرفەو سەننعەت ناوی لێدەبن کە پاڵی داوەتە هونەرەوە.

ئەدەبی مەکتووبی کوردی ئەگەر لە ماوەیەکی کورت گەشەی بەخۆیەوە بینی بە تایبەت لە دوو ژانری «شێعروچیرۆک»، بەشێکی ئەم سەرکەوتنە قەرزداری هونەری وەرگێران وپێشەی وەرگێرییە.

بێ گومان هەر گەلێک ئاوات وویست ومەینەتی هاوشێوەی خۆی لە گەلانی دیکەدا دەبینەوە، بەسەرهات و دەسکەوت و سەرکەوتنی ئەوان دەبێتە هاندەر بۆرابوون و ڕاسانە فیکری وسیاسیەکانیش. لەم بارەشەوە دیسانەکە «وەرگێر» دەور دەبینێت وجێگەی ئەمەگناسییە. کەواتە بەشێک لە مێژووی شۆرشە نوێیەکانی کورد لە ڕەهەندی وەرگێرانەوە پێگەیشتووە ولە لایەکیتر بزاڤی ئەدەبی بەرگریش بەجۆرێک گرێدراوە بە هەوڵی وەرگێرە بەتواناکانی کورد.

ئەگەرچی ئەم ڕەخنەیەش بەرۆکیان دەگرێ کە بە بەراورد لە گەڵ بەرهەمە بیانیەکان کەمتر گرینگیان بە وەرگێرانی بەرهەمە کوردییەکان داوە، ڕەنگە ئەگەر لەم بارەوە هەوڵی جیددیان بدایە دەنگ ورەنگی فەرهەنگی، کۆمەڵایەتی و سیاسی کورد لە ئاستی نێونەتەوەیی بەرزتر دەنگی دەدایەوەو، هێندێک لە گرفتە سەرەکییەکانی کورد بە نامۆیی نەدەماوە. هەروەها زۆربەیان لە زمانی دووهەم واتە «فارسی/ یان عەرەبی›› بەرهەمی نووسەرانی ڕۆژئاوایی دەکەنە کوردی، کە لەم نێوانەدا گەیاندنی ناوەرۆکی ئاسەوارەکان تووشی زیان وخەسار دەبێو وەک زمانی ئەسڵی نایێتەوە. هەروەها لە بەشە فیکری وفەلسەفییەکان کە دەبێتە هۆی وشە ڕۆنان و سازکردن و دۆزینەوەی دەستەواژەی نوێ، «وەرگێرەکانی» ئێمە ژمارەیان کەم ودەگمەنن. پێویستە لەم بارەوە زیاتر هەوڵ بدەن وخۆیان بەس بە وەرگێرانی شیعرو چیرۆک گرێ نەدەن، هەتا زمانی کوردی لە بواری چەمکە زانستی و فەلسەفیەکانیش‌دا گەشە بکات.

بەڵام نکۆڵی لەمە ناکرێ کە تێکۆشانی وەرگێرە بەتواناو لێهاتووەکانی کورد، چ وەکوو دەرکەوتنی تاکەکەس وچ وەکوو کەسایەتێکی ئەدەبی کورد لە گەش و پەرەسەندنی هزروبیری ڕۆشنبیریی و ناساندنی ئەدەب و فەرهەنگی گەلان، خزمەتێکی بەرچاوو جێ پێزانینە. چونکە لە ڕۆچنەی ماندوویی وتێکۆشانی ئەوان ئێمە شاکارە ئەدەبیەکانمان بە زمان وهەستتێکی ئاشنا خوێندووتەوە، بە زمانی سادەتر ئەگەر هەوڵ و شەونخۆنی ئەوان نەبوایە ئێمە لە بەرامەی گوڵزاری ئەدەبی گەلان بێ بەش دەبووین. بێ شک دەتوانن کاراکتەرێکی جێ متمانە و بەهرەمەند بن لە هەردوولایەن چ گواستنەوەی بەرهەمە کوردییەکان بۆ سەرزمانەکانی دیکە کە هەرزمانێک دەرگای شارستانیەت و فەرهەنگی نەتەوەیەکە، هەم بە وەرگێرانی بابەت وئاسەواری گەلانی دیکە کتێبخانەو ژێرخانی فیکری و ئەدەبی کورد دەوڵەمەندتر بکەن.

خاڵی کۆتایی جاروبار لێهاتوویی وئاستی زانستی وەرگێر دەتوانێ تا ڕادەیەک بێت کە خوێنەر چیتر هەست بە زمانی دووهەم نەکات و ئەو بەرهەمە، بە بەرهەمێکی کوردی قبووڵ بکات. ئەمیش دیسانەکە دەگەرێتەوە بۆ وردبینی و ماندووبوونی نووسەری وەرگێر، کە بە خوشحاڵییەوە لەم بارەوە نموونەمان زۆرن.

ژێدەر: ماڵپەڕی «بیتوتە«، ماڵپەری کتێبخانەی ئەوین.

KURDI STAN
The Organ of Kurdistan Democratic Party-Iran
NO:665 10 Oct 2015

ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕۆژنامەی «کوردستان» لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:
www.kurdistanukurd.com
info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com
www.kurdch.tv Hotbird:6 13 MHz 11642
polarization: horezental-SR: 27500 - FEc : 3/4
Radiodk59@gmail.com

ئیمەیل و تەلەفوونی تەشکیلاتی نهێنی:
+9647508578190
Tashkilat.kdp92@gmail.com

بەر لە ماڵاوایی

«ئەگەر دارێک بەلادا هات و کەوت، هەموو دارو چی بەهارە خۆنەمردوون!»

(وتەکانی دوایین ڕۆژی مامۆستایەکی وانەی ڕۆژنامەنووسی)

سەدرەدین ئیلاهی
وەرگێران لە فارسییەوە: وریا

قوتابییە خۆشەویستەکانم!

ئەمرۆ دوا ڕۆژی کۆبوونەوەی ئێمەیە. ماڵاوایی لێک دەکەین و هەر کام لە ئێوە بە ڕێگایەک دا دەڕۆن کە ئەگەر سەرەتاکەی ڕوون نیە، کۆتاییەکەی بۆ هەموومان ئاشکرایە. دەمەویست بۆ دوایین ڕۆژی کلاس، قسەیەکتان لەگەڵ بێنمە گۆڕێ، نەک لەو قسانەی تا ئێستا کردوومن و لێتان بیستووم. کلاسی تاڵی ئێوە زۆر درەنگ بەلامەوە شیرین بوو و، هەزار مخابن کە هێندێک لە ئێوە لەوانەیە وێنەیەکی ئەوتۆی من لە زەینی خۆتان دا هەتا ساڵانی زۆردوور هەڵ بگرن کە هیچ شێوەیەکی ئەو کەسە نەدا کە منم.

لەوە کە ئامۆژگاریتان بکەم و ڕێتان بۆ دەست نیشان بکەم بە تەواوی بێزارم. چونکە بۆخۆم چ ئەو کاتەی هەوای لاوەتیم لە کەللەی دابووو، چ ئێستا کە بەفری پیریم لە سەر نیشتوە، لەوانە کە دڵیان پێم دەسووتاو هەروەها لەوانەی نهێنی و ڕەمزی سەرکەوتن و بەرەوپێشچوونیان بەگوێ هەڵ دێنام، زۆر بێزار بووم. ئێوەش وابن. کەوابوو با بە زمانێک کە تا ئێستا پێی نەدواوین، پێکەوە بدوێین.

ئازیزانم!

بیر لە مرۆڤ بکەنەوە کە لە ئاست بەرزی و بڵێندیی ئەودا، چیاکان نزمن؛ لە دلۆڤانی و میهرەبانی، کە سەرسەوزی و فێنکایی دەبەخشێ بە گەرووی زەوی.

تاقە کەسێک هەمیشە بە هەموو شتێک مەزانن، چونکە سەردەمی ئێمە، ڕۆژگاری پێوەندی و تێک ئاڵقانی هەموو دەستەکانە لە هەموو بەستێنەکان دا.

خۆشەویستانم!

لە ئەزموون و تاقیکردنەوە مەسڵەمێنەوە. ترسنۆک و بودەڵەکان پێتان دەڵێن بەردە «سماتە» لە شکان نایە، جارێ بە نینۆک و جارێ بە چنگورک تاقی بکەنەوە، بزانن وایە؟

بە وەسوەسەی بۆنی عەترو چێژی ماچان، چڵک و کێم و زووخاوتان لەبیر نەچێتەوە. لە تابووتی سیسرکان دا، نوێژی مردوو بۆ باڵای بەرزی داران دامەبەستن. بڕواتان بێ بە جەنگەڵ و دەریاو ڕووەک. ئەگەر دارێک بەلادا هات و کەوت، هەموو دارو چی بەهارە خۆنەمردوون.

ئازیزانم!

بە ڕۆڵەکانی خۆتان بڵێن بە ڕۆڵەکانی خۆیان بڵێن: لەم خاکە ورشەدارەدا، دڵ و گیانی سەوزی داران، هەموو کات لە لێدان دابووەو، ماڵی داربڕو بیوربەدەستان هەمیشە وێران.

وەک گزینگی بەربەیانان بێئەمان و دنیاگربن، با چێژی باوێشکەکانی شەپۆلەکان، لە ژێر مەچەکی زەردەی بەیانی دا، هەست پێبکەن.

لەوانەیە ساڵێکی دی، چەکی دەستتان کە قەڵەمێکی بچووکە، ببێتە خەنجەرێکی دەبان. وشەکانتان، با وەک ئاوی ئەفسووناوی، ڕووی دزێویی بشواتەوە. لەگەڵ وشەکانتان، هەڤاڵ و هاوڕێ و برا بن، وەک بڵێتی شانس و بەخت دوانیوەڕۆی هەموو ڕۆژانی چوارشەممۆ، نەچن سووکێ بیانفرۆشن.

بە دەنگتان کە کاتێ بڕژێنە نێویەک، دەبن بە هەورە تریشقەیەک، ئاوازێ بڵێن کەلەودا لەرەی خوماری چاوەکان نەبنە هەموو وردە خەمی گۆرانییەک، ئاوازێ بڵێن کە مرۆڤ لەودا لە گوڵی «ئەقاقیا» بۆن و بەرامەی خۆشترو، لە دەمی کێردی ئاشپەزخانە تیژترو بە برشتتر بێ.

کاتێک کە چوونە سەر شەقام وەکوو دارە سەرسەوزەکان، چراکانی «ترافیک لایت» لەئامێز مەگرن. ئەوان، ئەو ڕێیانەتان نیشان دەدەن کە دەبێ پێیان دا بڕۆن، لە چوون بۆ جێیەکیش کە «بڤە»یەو نابێ پێی لێ دابنێن، دەتانگێڕنەوە. چەندە خۆشە ونبوون لە نێو جەنگەڵێک دا کە دارەکانی سەمیمانە نامۆو وەحشین، ڕێ دیتنەوەو سەرەدەرکردن لە شارێک دا کە شەقامەکانی لە چەشنی شەقڵی شەڵواری ڕەنگ خۆڵەمێشیی «فلانێل»ی ئوتووکر او، ڕێک و ڕاستن، چێژێکی نیە.

کاتێک ژیانی ئاسوودە بە دەمی زل و هەراشیەوە، بەو دەمە کە کەڵپەکانیان لە تووڕەیی و شەهوەت بۆکردوە، بەرامبەرتان وەستاو ویستی وەک پارووەیەک هەڵتان لووشێ، تەنیا ئەوەندەی پێ بڵێن:

«ئەگەر من خۆم بەگەرووی ڕسواییدا بکەم، کۆترەکان لە ماڵێم دا دەمرن و لەیلووپەر بە دیواری حەوش و حەسارم دا هەڵ ناچێ».

ئازیزانم!

لە دوورترین ڕۆژەکان دا، درندەیی برسیەتی، بە ڕەزای قورسی کاوێژ هێنانەوەیەک مەفرۆشن.

ددانەکانتان لە لای سەرتاشی گەڕەک مەکێشن و لۆکەی لەجێ مەچێنن.

(*) ئەمە دەقی وتەیەکی «صدرالدین الهی» شاعیرو ڕۆژنامەنووسی ئێرانی لە دوایین ڕۆژی وانەتنەوەی لە مەدرەسەی ڕۆژنامەنووسی دایە کە جۆزەردانی ساڵی ١٣٥٣ لە تاران پێشکێشی کردوە. «صدرالدین الهی» ئێستا لە «بێرکلی»ی کالیفورنیای ئەمریکا دەژی.

سەرچاوە: گۆڤاری «روزگار نو» بانەمەڕی ١٣٧٦

فستیڤاڵی هۆنراوەو ئەدەبی کوردی «مناڵ و مەلوچک» لە پارێزگای ئیلام بەڕێوەچوو

به پێی ڕاپۆرتی کوردپرێس ، ئەم فستیڤاڵە بە هاوکاریی ئیدارەی گشتیی فەرهەنگ و ئیرشادی ئیسلامیی پارێزگای ئیلام ، کانونی پەروەرشی فکری منداڵان و تازەلاوان و چەند ڕێکخراوی دیکە بۆ ماوەی دوو ڕۆژ لە ئیوان لە پارێزگای ئیلام بەڕێوەچوو و لە کۆتایی دا ١٠ هەڵبژێردراوی ئەم فستیڤاڵە ناساندران و ژمارێکی دیکەش بە شیاوی ڕیزنان ناسێندران.

جێگری کەلتووریی ئیدارەی گشتیی ئیرشادی ئیسلامیی پارێزگای ئیلام لە ڕێوڕەسمی کۆتایی ئەم فستیڤاڵە کوتی : فستیڤاڵی هۆنراوەی کوردیی « مناڵ و ملوچگ» ، بۆ دووهەمن جارە کە لە ئاستی ئیلام و شاری ئیواندا بەڕێوەدەچێ و ئێستاکە بە سەرنجدان بە پێشوازیی بێوێنەی هۆنەران و هزروانان لەم فستیڤاڵە دەتوانین وەک فستیڤاڵێکی تایبەت بیناسێنین.

عومران خودئاموز ڕاشیگەیاند : بە سەرنجدان بەوەی کە بەرپەیڤی تایبەتی ئەم فستیڤاڵە منداڵانن ئەم فستیڤاڵە ئەمساڵ بۆ پێشوازیی لە حەفتەی منداڵ بە دروشمی «جیهان بە پێکەنینی منداڵانەوە جوانە» بەڕێوەچوو کە هیوادارین هەمیشە منداڵانی ئەم سەرزەمینە و هەموو جیهان شاد بن.

بە پێی ئەم ڕاپۆرتە بە خوێندنەوەی بەیانامەی شاندی داوەران ، ٤ هونەرمەند لە پارێزگای کرماشان ، ٣ کەس لە ئیلام و سێ کەسیش لە کرماشان هەڵبژێردراوانی سەرەکیی ئەم فستیڤاڵە بوون.

بەم جۆرە عەبدولرەحمان فەهیمی لە کوردستان ، لەیلا وەزیری لە کوردستان ، حەمزە کەرەمی لە کرماشان ، فەرەیدون میرئەحمەدی لە کرماشان ، سۆران حوسێنی لە کوردستان ، کیومەرس بلدە لە کرماشان ، مەیسەم خورانی لە ئیلام ، سومەیە میهری لە ئیلام ، ئیسلام شاهمورادی لە کرماشان و نورەدینی ئازادی لە ئیلامەوە وەک هەڵبژێردراوی سەرەکیی فستیڤاڵی مناڵ و مەلوچگ ناسێندران

هونەرمەندی فۆتۆگرافی ڕۆژهەڵاتی کوردستان سێ دیپلۆمی فەخریی فستیڤاڵی ”فۆتۆ ئاوارد“ی ئەمریکای وەدەستهێنا

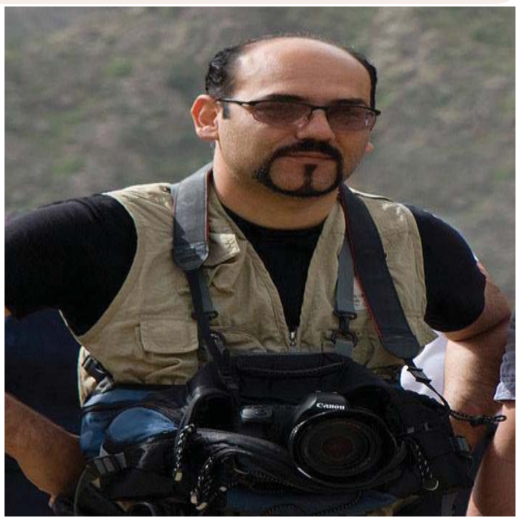

مەنسوور محەممەدی، فۆتۆگرافی خەڵکی مەهاباد لە بەشی پرۆفیشناڵو پێشبڕکێی ئەو فستیڤاڵەدا تابلۆ هونەرییەکانی پیشان دران‌و توانی سەرنجی لێژنەی هەڵسەنگاندن بۆ لای خۆی ڕابکێشێ.

لەو خولەی فستیڤاڵی نێودەوڵەتیی فۆتۆ ئاواردی ئەمریکادا ١٧ هەزارو ٨٢٤ وێنەی فۆتۆگراف لە ١٣٠ وڵاتی جیهان بەشدار بوون. ئەو فستیڤاڵە هەموو ساڵێ لە دوو بەشی ئاماتۆڕو پڕۆفیشناڵدا بەڕێوە دەچێ‌و مەبەست لە فستیڤاڵەکەش ناساندنی گەورەترین دەسکەوتەکانی هونەری فۆتۆگرافی لە جیهانە.

مەنسوور محەممەدی ساڵی ڕابردووش بەشداریی لە فستیڤاڵی نێودەوڵەتیی فۆتۆی ”لوسی ئاوارد“ی ئەمریکادا کردبوو و توانیبووی دیپلۆمی فەخریی ئەو فستیڤاڵە وەدەست بێنێ. ئەو هونەرمەندە دەست و پەنجە ڕەنگینەی کورد هەروەها توانیویەتی میدالیای زیوی ئەنجومەنی وێنەگرانی ئەمریکا (PSA) لە فستیڤاڵی نێودەوڵەتیی ئۆسلۆڤۆنی بباتەوەو دیپلۆمی شانازیی فستیڤاڵی سەفەری ئەمریکاش دەستەبەر بکا.

مەنسوور محەممەدی ٣٩ ساڵی تەمەنە و بڕوانامەی ماستەر لە بەشی گرافیک لە زانکۆی هونەرە جوانەکان هەیە. ئەو جیا لەو خەڵاتانەی باسیان کرا، زۆر سەرکەوتنی هونەریی دیکەشی لە کارنامەی هونەریی خۆیدا هەیە. ئەو کە بە ٤ فۆتۆ بەشداریی لەو فستیڤاڵەدا کردبوو، سێ فۆتۆی کە لە سروشتی ناوچەی مەهاباد لە زستان، نانکردنی ژنانی گوندنیشن ئاژەڵداری لە کوێستانەکانی داڵانپەڕ گرتبووی، توانی سێ دیپلۆمی فەخریی ئەو فستیڤاڵە ببەنەوە. مەنسوور محەممەدی تا ئێستا ٢٠ پیشانگای وێنەی تایبەتی و بە گرووپی لە نێوخۆی ئێران و وڵاتانی دیکە کردۆتەوە.

خەڵاتە هونەرییەکانی فستیڤاڵی ”فۆتۆ ئاوارد“ی ئەمریکا ڕۆژی شەممەی ئەم حەوتوویە ڕاگەیەندرا.

بەڕێوەچوونی کۆنسێرتی “ یادێک لە بولبولێک“ لە بۆکان

بەپێی ڕاپۆرتی پەیامنیری کوردستان‌و کورد کۆنسێرتی “ یادێک لە بولبولێک“ لەلایەن گرووپی موسیقای باربۆد و نەکیساو، بۆ ماوەی سێ شەو لە فەرهەنگسەرای سیمورغ بەڕێوە چووە.

لەو کۆنسێرتەدا کە لە دوو بەشی فۆلکلۆرو موسیقیی ڕەسەن‌دا بەڕێوەچوو، لە بەشی موسیقیی ڕەسەن‌دا چەند بەرهەمێک لەلایەن سەلاح ئیبراهیمی‌و؛ لە بەشی فۆلکلۆردا چەند گۆرانییەک بە دەنگی سەلاح شەعبانی پێشکێش کران کە لەلایەن خەڵکی بەشدارەوە پێشوازیی گەرمیان لێکرا.

شایانی باسە مەبەست لە بەڕێوەبردنی ئەو کۆنسێرتە ڕێزگرتن لە یادو بیرەوەریی مامۆستا حەسەن زیرەک بووە.

گرووپی ”باربد و نکیسا“ لە شاری بۆکان‌و لەلایەن مامۆستای مۆسیقای ئەو شارەوە ”ئەیووب نەوبەخت“ەوە دامەزراوە و ناوی گرووپەکەش ”باربد و نکیسا“ لە ناوی ئاوازدانەرێکی کۆشکی خوسرەو پەرویزەوە وەرگیراوە.